Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајҹан кәнҹләри

1919-ҹу илдән октјабрын 27-дән чыхыр

АЗӘРБАЈҸАН ЛККИ МК-нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 117 (10746) ШӘНБӘ, 1 ОКТЈАБР 1988-ҹи ИЛ. Гијмәти 3 гәпик.

Азәрбајҹан ЛККИ МК бүросунда

КӘНҸ МҮТӘХӘССИСЛӘРӘ ДИГГӘТИ АРТЫРМАЛЫ

Азәрбајҹан ЛККИ МК бүросу Лачын рајонунда кәнҹ мүтәхәссисләрин истеһсалатда галыб мөһкәмләнмәси саһәсиндә рајон комсомол комитәләринин ишиндә ҹидди нөгсанлар барәдә мәсәлә мүзакирә етмишдир. Гејд едилмишдир ки, рајон комсомол комитәси бу саһәјә лазыми диггәт јетирмир, кәнҹ мүтәхәссисләрин әризә вә мәктубларына бахмагла ишини битмиш һесаб едир.

Тәзә ишә кәлән мүтәхәссисләрлә сөһбәтләр апарылмыр. Онларын әксәријјәтинин шәхси јарадыҹылыг планлары јохдур, кәнҹләрә һамиләр тәһким олунмур. Кәнҹ мүтәхәссисләр шурасы јалныз кағыз үзәриндә мөвҹуддур.

Кәнҹ мүтәхәссисләрин рәһбәр вәзифәләрә ирәли чәкилмәси гејри-гәнаәтбәхш апарылыр. 28 тәсәррүфатдан төкчә биринә јашы 30-дәк олан кәнҹ рәһбәрлик едир.

Кадрлар һазырланмасы һәлә дә систем һалыны алмамышдыр. Чохлу зоотехник, бајтар һәкими, агроном өз ихтисасына ујғун ишлә тә'мин олуна билмир. Ејни заманда рајонда иншаатчылара, һәкимләрә, әһалијә мәишәт хидмәти мүтәхәссисләринә ҹидди еһтијаҹ дујулур.

Кәнҹләрин елми-техники јарадыҹылығынын, техники профилли јенијетмә дәрнәкләринин, јашајыш јерләриндәки ТПМ-ләрин инкишафы мәсәләләринә кәнҹ мүтәхәссисләр ҹәлб едилмирләр. Онларын мә'нәви вә мадди тә'минатына зәиф диггәт јетирилир. Кәнҹ мүтәхәссисләр үчүн мүәјјән едилмиш күзәштләр һеч дә һәмишә тәтбиг олунмур, онларын әмәји, мәишәти вә истираһәти үчүн зәрури шәраит јарадылмамышдыр. Коллектив мүгавиләләр бағланаркән онларын еһтијаҹлары нәзәрә алынмыр. Мәнзил тикинтиси үчүн кәнҹ мүтәхәссисләрә торпаг саһәси ајрылмасы јарытмаз вәзијјәтдәдир.

Сон үч илдә рајона кәлмиш һәр беш кәнҹ мүтәхәссисдән бири ихтисасына мүвафиг ишлә тә'мин едилмәмиш, ТПМ мә'зунларындан 30 фаизиндән чоху Совет Ордусу сыраларында хидмәтини баша вурдугдан сонра әвәлки тә'јинат јерләринә бәрпа олунмамышдыр.

Азәрбајҹан ЛККИ МК бүросу кәнҹ мүтәхәссисләрин истеһсалатда галыб мөһкәмләндирилмәси саһәсиндә Лачын Рајон Комсомол Комитәсинин фәалијјәтини гејри-гәнаәтбәхш һесаб етмишдир. Кәнҹ мүтәхәссисләрлә ишдә јол верилән нөгсанлара, онларын ишә дүзәлдилмәсинә, формал мүнасибәт бәсләнилмәсинә, кәнҹләр үчүн нормал әмәк вә мәишәт шәраити јарадылмамасына көрә рајон комсомол комитәсинин биринҹи катиби Р. Ҹәбрајылова төһмәт е'лан етмишдир. Рајон комсомол комитәсинә тапшырылмышдыр ки, гејд едилән нөгсанлары арадан галдырмаг үчүн ҹидди тәдбирләр көрсүн, кәнҹ мүтәхәссисләрлә ишдә бүтүн васитәләрдән даһа долғун истифадә етсин, тәшкилати вә тәрбијә ишинин сәмәрәлијини јүксәлтсин.

Республиканын, вилајәт, шәһәр, рајон комсомол комитәләринә бир вәзифә олараг тапшырылмышдыр ки, кәнҹ мүтәхәссисләрин истеһсалатда галыб мөһкәмләндирилмәси мәсәләсинин һәлли саһәсиндә тәшкилати вә күтләви-сијаси иши күчләндирсинләр, кәнҹ мүтәхәссисләр вә алимләр шураларынын фәалијјәтини јахшылашдырсынлар, КЕТЈ системини инкишаф етдирсинләр, бу саһәдә вахты чатмыш мәсәләләрин һәллини инадла сүр'әтләндирсинләр.

«Гара гызылым—шөһрәтим»

Шакир вә онун бригадасы

Комсомолчу-кәнҹләр бригадасынын башчысы Шакир Казымовла иш башында көрүшдүк. Биринҹи мә'дәндә 346 нөмрәли гујунун тә'мири илә мәшғул олан бригада үзвләри әлләриндәки иши баша чатдырыб наһар фасиләсинә чыхмаға һазырлашырдылар. Кәлишимин мәгсәдини билдирдим. Шакир өзү һагда һеч нә демәди, јолдашларындан Малик Ағајевин, Маариф Һүсејновун, Исмајыл Мәһәррәмовун адыны чәкди, онларын һаггында хош сөзләр дејилмәсини хаһиш етди.

Шакир Казымов өзү һаггында һеч нә демәсә дә Н. Нәриманов адына НГЧИ-нин комсомол комитәсиндә онун барәсиндә чох шеји өјрәнмишдим. Комитә катиби Низами Намазәлијев ағыздолусу Шакири тә'рифләмишди. Демишди ки, дөрд илдир гујуларын әсаслы вә јералты тә'мири сехиндә 5 нөмрәли бригадаја башчылыг едир. Дөрд ил һеч дә бөјүк вахт дејил. Амма бу аз вахтда о, коллективдә бөјүк һөрмәт, нүфуз газаныб. Бир сөзү ики олмур. Тәсадүфи дејил ки, һарада, һансы гују сырадан чыхса, Шакирин 8 нәфәрлик комсомолчу-кәнҹләр бригадасы јада дүшүр. Нефтчиләр дејирләр ки, бу бригада «тәмиз» иш көрүр. Онларын тә'мир едиб «һәјата» гајтардығы гујулар һәм узунөмүрлү олур, һәм дә даһа чох нефт верир. Ону да гејд едим ки, бригада бу јахынларда «Коммунист әмәји коллективи» адына лајиг көрүлүб.

Бригада Әфганыстанда һәлак олмуш һәмјерлимиз Елдар Һејдәровун адыны дашыјыр. Бу исә бригада үзвләринин мәс'улијјәтини даһа да артырмышдыр. Буну рәгәмләр дә тәсдиг едир. Комсомолчу-кәнҹләр бригадасы биринҹи кварталда гујуларын әсаслы тә'мири ишләрини 164 фаиз, икинҹи кварталда исә 278 фаиз јеринә јетирибләр. Бешиллијин дөрд илини XIX партија конфрансынын ачылышы күнүнәдәк јеринә јетирмәјә сөз верән коллектив бу вә'дә дә бир ај тез әмәл едиб.

Коллектив бу јахынларда даһа бир өһдәлик көтүрүб. Кәнҹләр ҮИЛККИ-нин 70 иллик јубилејинәдәк бешиллик планы јеринә јетирәҹәјини вә'д едибләр. Онлар һазырда 1990-ҹы илин март ајы һесабына ишләјирләр.

Комсомол катибинин дедији кими, бу наилијјәтләрдә Шакир Казымовун пајы даһа чохдур. Јахшы тәшкилатчыдыр. Векар дајанмағы хошламыр. Нә гәдәр ишләсә дә јорулдум демир. О, һәм дә фәал иҹтимаијјәтчидир. Идарә комсомол комитәсинин үзвүдүр.

Комсомол катибинин отағында дивардан бир фәхри фәрман асылмышды. Она диггәтлә бахдығымы көрән Н. Намазәлијев деди:

—О да Шакириндир. Әмәк наилијјәтләринә вә иҹтимаи ишләрдә фәал иштиракына көрә Гарадағ Рајон Комсомол Комитәси тәрәфиндән верилиб.

Огтај ҸӘФӘРОВ,
«Дәниз нефтчиси» гәзетинин әмәкдашы.

САБАҺ МҮӘЛЛИМ КҮНҮДҮР

1

Сабаһ мүәллим кими шәрәфли ад дашыјанларын ән әзиз бајрамыдыр.

Бу бајрам һамымызындыр. Чүнки, һәр биримизин мүәллимә борҹу вар.

Ҹәбрајыл рајонундакы Гујчаг кәнд орта мәктәбин мүәллими Мәлејкә Гулијева һәјатында илк дәфә шакирдләриндән күл дәстәси гәбул едир. (1-ҹи шәкил). О, педагожи фәалијјәтә ҹәми бир ајдыр башлајыб. Лакин аз вахтда ушагларын севкисини газаныб. Мәлејкә мүәллим бу мәһәббәти тәкҹә сәмими олдуғуна көрә газанмајыб ки!.. Һәм дә өз пешәсинә вурғунлуғуна көрә онун хәтрини чох истәјирләр. Она көрә дә бу күл-чичәкләр Мәлејкә мүәллимә һалалдыр.

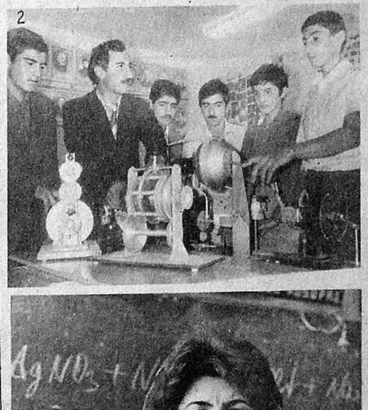
Һәмин мәктәбин әмәк тә'лими мүәллими Нијаз Мәммәдов да иш јолдашларынын вә шакирдләринин рәғбәтини газана билмишдир. (2-ҹи шәкил). Ону башгаларындан фәргләндирән ҹәһәтләр исә бунлардыр: тәләбкарлыг, иҹтимаи фәаллыг... Шакирдләрә әмәк дәрси өјрәдир. Ким билир, бәлкә дә онун бугүнкү шакирдләри арасында мүәллимин давамчылары да олаҹаг. Лакин бу, о гәдәр дә ваҹиб дејил. Әсас мәсәлә шакирдләрдә әмәјә мәһәббәт һисси ојатмагдыр. Буну да Нијаз мүәллим баҹарыр.

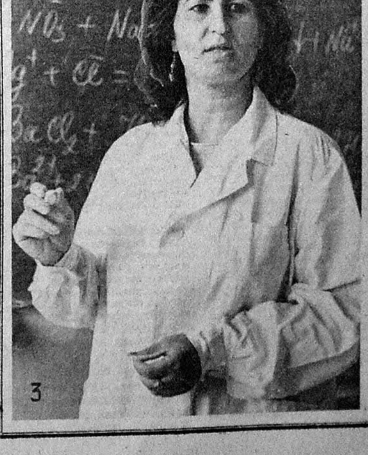
Бакынын Октјабр рајонундакы 176 нөмрәли мәктәбин кимја мүәллими Зәһра Мурадованын ады педагожи иҹтимаијјәтә бәллидир. (3-ҹү шәкил). Јахшы педагогдур. Һәмкарлары онун тәҹрүбәсини өјрәнир. Дәрс дедији шакирдләр али мәктәбләрдә кимјадан мүвәффәгијјәтлә гәбул имтаһаны верирләр. Онларын арасында өлкәмизин бир чох шәһәрләриндәки аспирантураларда охујанлар вардыр. Һамысы да Зәһра мүәллимлә әлагә сахлајыр, онун уғурлары вә гајғылары илә марагланмаға вахт тапыр. Мүәллимин кечмиш шакирдләриндән умаҹағы јохдур. Лакин нараһатчылығына сәбәб вар: көрәсән шакирдләри тәрәфиндән нечә хатырланыр? Хошбәхтликдән шакирдләри онун хәтрини һәмишә әзиз тутурлар.

Белә мүәллимләр бәхтәвәрдирләр. Аиләчанлылар, ел-оба тәәссүбү чәкәнләр исә икигат еһтирама лајигдирләр.

Мәтн А. Һидајәтоғлунун, Фотолар С. Салмановун вә Ү. Мурадовундур.

2

3

Әли Бајрамлы шәһәр мәишәт хидмәти комбинатында чалышанларын әксәријјәтини кәнҹләр тәшкил едир. Шәкилдә: 2 нөмрәли дәрзи сехинин габагҹыл устасы комсомолчу Фазилә Нәҹәфова. О, тапшырыглара һәмишә артыгламасы илә әмәл едир, комбинатын иҹтимаи ишләриндә фәаллыг көстәрир.

Фото М. Гурбановундур.

Нахчыван консерв мә'мулатлары

Мухтар республиканын бу илин мејвә вә тәрәвәз мәһсулларыны е'мал едән мүәссисәләринин консерв мә'мулатларынын чешиди кетдикҹә артыр.

Ушаглар үчүн јемәкләр истеһсалы үзрә ихтисаслашан Илич консерв заводунда јени мәһсулларын — балгабаг ширәси, алма, балгабаг пүресинин бурахылышына башланмышдыр. Мәктәбәгәдәр јашларда олан балачалар вә мәктәблиләр үчүн тәгрибән 10 нөв мә'мулат бурахылыр. Бунларын арасында сүзкәҹдән кечирилмиш помидор, алма (шәкәр тозу гатылмыш), мүхтәлиф мејвә ширәләри вардыр. Илин әввәлиндән бәри өлкәмизин мүхтәлиф шәһәрләринә тәгрибән бир милјон консерв банкасы јола салынмышдыр.

Ордубад консерв заводунун коллективи өзүнүн фирма мә'мулатыны — кејфијјәт нишанына лајиг көрүлмүш гоз мүрәббәсинин илк партијасыны уҹгар шимал, Узаг Шәрг, Хабаровск, Москванын әмәкчиләринә көндәрмишдир. Мүәссисә ән јахшы әрик сортлары, јашыл гоз вә бир чох бағ мејвәләринин е'малы илә мәшғулдур. Бурада 25-дән чох мејвә вә тәрәвәз консервләри, маринадлар бурахыр. Бу ил онларын истеһсалы 10 милјон шәрти банкаја чатдырылаҹагдыр.

Тәкрар әкин кечирилир

Әзизбәјов адына совхозда Е'тибар Ејвазовун башчылыг етдији коллективин үзвләри дөвләтә кәләм сатышы планыны биринчиләр сырасында артыгламасы илә јеринә јетирмишләр. Һазырда бригаданын әмәкчиләри помидор, бадымҹан, бибәр топлајыр, тәкрар әкинләрә гуллуг едирләр. Тәрәвәзчиләр индијәдәк 1,5 һектар саһәдә тәкрар кәләм әкмишләр. Јахын күнләрдә бригада үзвләри даһа 1,5 һектар саһәјә күл кәләми шитили көчүрәҹәкләр.

Саһәләрдән мәһсул јығымында вә тәкрар әкинләрин саһәләрә көчүрүлмәсиндә вә бечәрилмәсиндә тәрәвәзчиләрдән Меһпарә Бағырова, Ханпәри Рәһимова, Күбра Јусубова, Күлхарә Бағырова ирәлидә кедирләр. Онларын һәр бири индијәдәк 22—24 тона јахын кејфијјәтли мәһсул топлајыб дөвләтә тәһвил вермишләр.

Нәҹәф ТАЛЫШЛЫ,
Масаллы рајону.

БҮТҮН ГҮВВӘЛӘРИ СОСИАЛ МӘСӘЛӘЛӘРИН ҺӘЛЛИНӘ

Ә. Х. ВӘЗИРОВУН СЕЧИҸИЛӘРЛӘ КӨРҮШҮ

Јенидәнгурманы дөнмәз просесә чевирмәли, бүтүн гүввәләри Сов.ИКП XXVII гурултајы, Сов.ИКП МК-нын сонракы пленумлары вә XIX Үмумиттифаг партија конфрансы гәрарларынын конкрет ишләрә чеврилмәсинә сәрф етмәли. Кировабад шәһәринин 127 нөмрәли Кировабад—Сабир даирәси сечиҹиләринин Азәрбајҹан ССР Али Советинә депутатлыға өз намизәди — Азәрбајҹан КП МК-нын биринҹи катиби Әбдүлрәһман Хәлил оғлу Вәзиров илә көрүшү белә әһвал-руһијјәдә кечмишдир. Көрүш Кировабаддакы «Металлург» мәдәнијјәт сарајында олмушдур.

Ону Кировабад Шәһәр Партија Комитәсинин биринҹи катиби Р. А. Бағырлы ачмышдыр.

Депутатлыға намизәдин вәкили — Кировабад алүминиум оксиди комбинатынын апаратчы-һидрометаллурглар бригадири А. Ј. Мајылов трибунаја галхыб депутатлыға намизәдин һәјат вә фәалијјәтиндән данышараг, гејд етмишдир ки, Ә. Х. Вәзиров шәһәр партија комитәсинин биринҹи катиби оларкән Кировабадын инкишафы үчүн нә гәдәр иш көрдүјү шәһәр сакинләринин јахшы јадындадыр. Натиг демишдир ки, Ә. Х. Вәзировун принсипиаллығы, јүксәк мә'нәви кејфијјәтләри, партија ишинә сәдагәти республиканын зәһмәткешләри арасында, Азәрбајҹан КП МК-нын биринҹи катиби кими мәс'ул вәзифәјә сечмиш бүтүн коммунистләр арасында она һөрмәт вә нүфуз газандырмышдыр.

А. Ј. Мајылов даирәнин сечиҹиләрини сечкиләр күнү республика али дөвләт һакимијјәти органына лајигли нүмајәндә олан Ә. Х. Вәзирова сәс вермәјә чағырмышдыр. Сечки даирәси әмәк коллективләринин нүмајәндәләри — Кәнҹә рајону мүһарибә вә әмәк ветеранлары шурасынын сәдри Г. М. Әскәров, ҹиһазгајырма заводунун гураҹдырыҹысы, Азәрбајҹан ССР Али Советинин депутаты Л. К. Летучаја, 3 нөмрәли тикинти-гураҹдырма трести 32 нөмрәли тикинти идарәсинин бригадири Ҹ. Һ. Һилалзадә, Ҹ. Ҹаббарлы адына драм театрынын актјору М. И. Бүрҹәлијев, «Сәнаје-рабитә» заводунун чилинкәри Н. Б. Саркисова, евдар гадын Х. М. Ҹәфәрова, Азәрбајҹан Јазычылар Иттифагы Кировабад зона шө'бәсинин сәдри А. Ј. Мәммәдов өз чыхышларында бу тәклифи мүдафиә етмишләр. Онлар сосиал әдаләт принсипләринә ҹидди әмәл едилмәси, сосиал-мәдәни саһә мәсәләләринин һәллинин сүр'әтләндирилмәси үчүн Азәрбајҹан Коммунист Партијасы Мәркәзи Комитәсинин көтүрдүјү хәтти гызғын бәјәндикләрини билдирмиш, садә әмәкчиләрин еһтијаҹ вә арзуларына ҹидди фикир верилдијини, һәгигәтә инамын дирчәлдијини разылыг һиссилә гејд етмишләр.

Бунунла бирликдә, натигләр гејд етмишләр ки, Кировабадда јенидәнгурма просесләри һәлә јениҹә гүввәт топлајыр. Шәһәрдә проблемләр аз дејилдир. Бунлар игтисадијјатын инкишафы, адамларын һәјат вә истираһәт шәраити илә әлагәдар проблемләрдир. Инди һәр кәс бүтүн гүввәләрини сәфәрбәрлијә алмалыдыр ки, јенидәнгурма ишинә тәрәфдар олдуғуну сөздә јох, ишдә сүбут етсин.

Сечиҹиләр депутатлыға намизәдә тапшырыглар вермишләр.

Көрүшдә Ә. Х. Вәзиров чыхыш етмишдир. О, республика Али Советинә депутатлыға намизәд ирәли сүрмәкдә сечиҹиләрин она көстәрдикләри е'тимад үчүн онлара сәмими миннәтдарлығыны билдириб демишдир ки, она бәсләнилән үмидләри доғрултмаг үчүн вар гүввәсини әсиркәмәјәҹәкдир.

Вәзиров јолдаш демишдир: Бу күн сиз мәнә тапшырыглар вердиниз. Тапшырыглар мүрәккәбдир, амма тамамилә баша дүшүләсидир. Бу һәлә бир јана галсын, тапшырыглар әсасында нәләр көрүлдүјү барәдә елә инди сизә мә'лумат верә биләрәм. Ахы, тапшырыгларын әксәријјәти тәкҹә Кировабадын сосиал саһәсинин инкишафына аид дејилдир. Азәрбајҹан КП МК өз ишиндә мәһз һәмин мәсәләләрә үстүнлүк вермишдир. Тапшырыгларынызын нечә јеринә јетирилдији барәдә даим мә'лумат верәҹәјәм. Елә билирәм, бу ишдә Кировабад мәтбуаты да көмәјини әсиркәмәз. Лакин башлыҹасы одур ки, тәдбирләрин нәтиҹәләрини сиз кәрәк ишдә көрәсиниз.

Азәрбајҹан ССР Али Советинә бир груп депутатын сечилмәси үчүн индики сечкиләр республикада чох мүрәккәб вахтда кечир. Инди ДГМВ-дә вә онун әтрафында нә кими һадисәләр баш вердијини һамы билир. Бундан даһа бөјүк фаҹиә тәсәввүр етмәк чәтиндир. Республика партија тәшкилаты вәзијјәти јолуна гојмаг, милләтләрарасы әдавәтин кенишләнмәсинә јол вермәмәк үчүн чох бөјүк сә'ј көстәрир. Инди биз һамымыз кәрәк мүдриклик, тәмкин, сијаси јеткинлик көстәрәк, јол вермәјәк ки, емосијалар ағыла үстүн кәлсин. Мән Кировабад коммунистләрини вә бүтүн зәһмәткешләрини бундан сонра да бејнәлмиләлчилик нүмунәси көстәрмәјә чағырырам.

ДГМВ проблеми дурғунлуг илләринин аҹы бәһрәсидир. Һәм дә, тәәссүф, јеканә бәһрәси дејилдир. Проблемләримиз чохдур. Доғрусу, республикамызын һәјатында елә бир саһә тапмаг чәтиндир ки, орада һәр шеј јерли-јатаглы олсун. Бир чох мәсәләләр, һәтта нисбәтән ади мәсәләләр узун илләр һәлл олунмур, үстәлик, баш-ајаг едилир, долашдырылыр вә мүрәккәбләшдирилирди. Сов.ИКП Мәркәзи Комитәсинин, республика партија тәшкилатынын көтүрдүкләри хәтт тә'минат верир ки, дурғунлуг илләри, республиканын башы үстүнү алмыш зүлмәтли кечә үрәк ачан сәһәрлә әвәз едиләҹәк. Биз дә әлимиздән кәләни едәҹәјик ки, бу сәһәр ајдынлыға чыхсын. Әлбәттә, бунун үчүн ҹидди чалышмаг, бир чох истигамәтләрдә иш апармаг лазымдыр. Ајдындыр ки, бу, бир күнлүк иш дејилдир. Биз кәрәк өзүмүзү әсаслы, кәркин, чохиллик әмәјә һазырлајаг. Илләрдән бәри республикада јығылыб галмыш рүсвајчылыглар бирдән-бирә, өз-өзүнә јох олмајаҹаг. Һеч кәс бу ишдән кәнарда галмамалыдыр.

Бу күн Кировабадын партија-тәсәррүфат фәаллары илә көрүшдә биз шәһәрин игтисадијјатында, сосиал саһәсиндә, партија-тәшкилат ишиндә олан нөгсанлардан әтрафлы данышдыг. Кировабад партија тәшкилаты камил, мүбариз дәстәдир. Одур ки, сүр'әтләндирмә јолунда, һәјатын бүтүн саһәләрини тәзәләмәк јолунда јығылыб галмыш әнҝәлләри тамамилә арадан галдыра биләр. Әмәкчиләри бу ишә даһа фәал сәфәрбәр етмәк, онларын тәшәббүскарлығыны, јарадыҹылыгла еһтијат мәнбәләри ахтарышларыны инкишаф етдирмәк кәрәкдир. Бир чох проблемләри сиз өз гүввәнизлә тез бир заманда һәлл едә биләрсиниз вә һәлл етмәлисиниз.

Бүтүн республикамыз кими, Кировабад да мәнзил тикинтиси, сәһијјә, әрзаг програмынын јеринә јетирилмәси саһәсиндә әсаслы ирәлиләјишә наил олмалыдыр. Республикамызда чох бөјүк потенсиал имканлар вардыр. Азәрбајҹан тахылчылары чох көзәл ишләмиш вә дөвләтә тахыл сатышы планыны өлкәдә биринҹи јеринә јетирмишләр. Јем тәдарүкү мүвәффәгијјәтлә кедир. Адамларымызын јахшы, сәмәрәли әмәји инди, јенидәнгурманын чох мүрәккәб мәрһәләсиндә хүсусилә гијмәтлидир.

Бакынын, Кировабадын, башга шәһәрләрин фәһлә синфи дә кәнд әмәкчиләри кими јахшы чалышыр. Мәһз зәрбәчи әмәк, белә фәал һәјат мөвгеји инандырыҹы сүбутдур ки, Азәрбајҹан халгы, республиканын бүтүн сакинләри партијанын көтүрдүјү хәтти — ҹәмијјәти ингилаби јолла дәјишдирмәк хәттини, јенидәнгурма хәттини гәти мүдафиә едирләр.

Ә. Х. Вәзиров сечиҹиләрлә көрүшмәздән габаг Кировабад ҹиһазгајырма заводунда вә алүминиум оксиди комбинатында олмуш, фәһләләр гаршысында чыхыш етмишдир. Һәмин коллективләрин әмәкчиләри илә чохлу көрүш олмушдур. Вәзиров јолдаш зәһмәткешләрин әмәк вә мәишәт шәраити, истеһсалын инкишафы перспективләри илә марагланмышдыр. Гејд едилмишдир ки, әмәк коллективләринин әсас тәләбатынын, ән әввәл мәнзилә олан тәләбатынын өдәнилмәси үчүн јени тәсәррүфат механизминин бүтүн үстүнлүкләриндән тезликлә истифадә етмәк лазымдыр.

Һәр ил он минләрлә тонјарымлыг јүк автомобили бурахаҹаг автомобил заводунун тикинти мејданчасында иншаатчыларла, лајиһәчиләрлә сөһбәтдә иш ҹәдвәлинә дәгиг әмәл етмәјин зәрури олдуғу гејд едилмишдир, белә ки, республика игтисадијјаты үчүн бу мүһүм објектдә ләнкимәјә јол верилмәсин. Сосиал објектләр тикилмәсинә хүсуси фикир вермәк лазымдыр ки, ишин илк күнләриндән мүәссисә әмәкчиләринин мәнзил, мәишәт вә асудә вахтын тәшкили сарыдан проблемләри олмасын.

* * *

Ә. Х. Вәзиров һәмин күн Гасым Исмајылов рајонуна кетмишдир. О, кәрпич заводунун тикилмәси кедиши илә таныш олмушдур. Завод нојабрын орталарында истифадәјә верилдикдән сонра рајонун мәнзил програмынын јеринә јетирилмәси, 240 чарпајылыг рајон хәстәханасынын вә халг јарадыҹылыг евинин тикинтиси үчүн ишләмәјә башлајаҹагдыр.

Гатыр Мәммәд адына колхозун һејвандарлыг фермасында иҹарә вә аилә подратынын тәтбиги тәҹрүбәси һаггында әтрафлы сөһбәт олмушдур.

Рајонун Орҹоникидзе адына вә «Октјабр» колхозларынын памбыг тарлаларында көрүшләр заманы мәһсул јығымынын сүр'әтини артырмағын ваҹиблији һаггында сөһбәт кетмишдир. Кәнд әмәкчиләринин јетишдирдикләри бол памбыг мәһсулу вахтында вә иткисиз јығылмалыдыр. Гејд едилмишдир ки, мәһсул јығымында иштирак едән рајон памбыгчыларынын вә зәһмәткешләринин һәјат вә мәишәт шәраитинә күндәлик гајғы көстәрилмәлидир. (Азәринформ).

СӘРДАРЫН ОҒЛУ

ОЧЕРК

КЕЧӘН ИЛ августун орталары иди. Памбыг јығымына һазырлығын, демәк олар ки, сон мәрһәләси кәлиб чатмышды. Рајон гәраркаһы сәлигә-саһмана салынмыш, тәсәррүфатларда јығымла әлагәдар һәр шеј дәнә-дәнә јохланылмыш, әјәр-әскикләр арадан галдырылмышды. Памбыгчылар Мил дүзүнүн учсуз-бучагсыз тарлаларына һүчума кечмәјә команда көзләјирдиләр. Дејиләнә көрә бу илки мәһсула сөз ола билмәзди — ајларла чәкилән зәһмәт памбығын өзү кими үз ағартмышды. Коллар јахшы бар кәтирмишди. Бол мәһсул көз габағында иди. Јығым кампанијасына һазырлығын сон мәрһәләсиндә Жданов рајонундакы Ленин адына совхоза кедәркән, һәр шејдән әввәл, ону дүшүнүр. Милин гәһрәман Сәрдарыны көзүмүн өнүндә чанландырыр, онунла олан көрүшләрими хатырлајырдым. Јахшы дејибләр: һәр јер, һәр маһал өз фәдакар оғул вә гызлары илә таныныр, шөһрәт тапыр. Һәр елин, һәр обанын башыны учалдан өз гәһрәманлары вар. Бундан сонра Милин тарихини јазанлар, шүбһәсиз, ән парлаг сәһифәләри ики әмәк баһадырына — Севил Газыјева илә Сәрдар Имрәлијевә һәср едәчәкләр.

Һәр дәфә јолум бу тәрәфләрә дүшәндә Мил гәһрәманларынын биринин музејини зијарәт едир, магнитофона јазылмыш сәсини ешидир, һәмјашыдларыны сүкан архасына кечмәјә чағыран аловлу сөзләрини динләјир, о бири гәһрәманын өзү илә көрүшүр, үз-үзә отуруб хош сөһбәтләринә гулаг асырдым.

Бу дәфә онунла көрүшә билмәјәчәкдим! Сәрдар илләрлә алын тәри төкүб үзәриндә мө'чүзәләр јаратдығы торпагдан... Јох, јох! «Ајрылмышды» демәјә дилим кәлмир! Чанындан да әзиз сандығы торпаға әбәди «говушмушду» десәм даһа дүзкүн олар.

О, бөјүјүб боја-баша чатдығы Баһар кәндиндә әбәди јухуја далыб. Гәрибәдир, өлүмүндән сонра да кечә-күндүз ајрыла билмәдији тарлалардан узаглашмамышды: мәзары елә јердәдир, орадан көз ишләдикчә узанан памбыг чөлләри ајдынча көрүнүр.

Бу дәфә совхоз идарәсиндә күләрүзлү, хошсифәтли Сәрдары көрмәсәк дә, икинчи мәртәбәдә, бизә чох таныш олан, додаглары тәбәссүмлү, меһрибан чөһрәли ири шәкли илә растлашдыг. Лап чанлы кими. Шәкил Сәрдарын хатирәсинә һәср олунмуш кушәдә асылмышды. Бахдым... Тәәссүфләндим! Јахшы ки, совхозда ешитдијим шад хәбәр мәнә тәскинлик верди, кәдәрими хејли јүнкүлләшдирди: Сәрдарын бригадасыны оғлу Имрәлијә тапшырыблар. Әслинә галанда бурада гејри-ади һеч бир шеј јохду, әксинә, бәлкә дә мүәјјән бир ганунаујғунлуг варды. Бу кәнчин өзү кими садәчә тәрчүмеји-һалыны һамы јахшы билирди: јенијетмә чағларындан атасынын бригадасында ишләмишди. Памбығын шумундан башламыш сәпининә, култивасијасына, суварылмасынадәк бүтүн мәрһәләләриндә иштирак етмиш, нечә дејәрләр, Сәрдар мәктәбиндә әмәлли-башлы дәрс кечмишди. Өзүнү бачарыглы механизатор кими танытмышды. Нәзәри биликләрини артырмаг мәгсәдилә сәнәдләрини Кировабаддакы Кәнд Тәсәррүфаты Институтунун кәнд тәсәррүфатыны механикләшдирмә факүлтәсинин гијаби ше'бәсинә вермишди. Ахыр вахтлар ону совхозда тә'мир е'малатханасынын мүдири вәзифәсинә ирәли чәкмишдиләр. Чаван олса да, аддымлары чәсарәтли иди. Елә она көрә дә Сәрдарын өлүмүндән сонра бригаданын јашлы вә чаван үзвләри өз араларында мәсләһәтләшиб совхоз директорунун јанына кетдиләр. Мәтләби узатмадылар, фикирләрини бирбаша ачыб дедиләр:

— Јолдаш Әһмәдов, билирик ки, Сәрдарсыз бизимчүн чәтин олачаг. Нечә илләр үзүмүз-көзүмүз она алышмышды. Анчаг нә едәсән, көрүнүр талејин һөкмү беләјмиш... Јаныныза бир хаһишә кәлмишик. Дејирик: тез-кеч бизә бир башчы тә'јин еләјәчәксиниз. Олмаз ки, бу иши елә бригадиримизин оғлу Имрәлијә тапшырасыныз? Ишдә-күчдә елә атасыдыр ки, дуруб. Һәм тәсәррүфаты јахшы билир, һәм дә адамлара бәләддир. Өзү дә бешинчи курсда охујур, бу күн-сабаһ али саваддлы механизатордур... Бригадир олмаг үчүн бундан артыг нә лазымдыр ки.

Директор хаһишә кәләнләри јахшы баша дүшүрдү. Имрәлинин бачарығына да бәләд иди: ишләјән чавандыр, чәтинликдән горхан дејил, кечәли-күндүзлү тарлададыр. Адамлар арасында һөрмәти дә вар... Анчаг көрәсән, о өзү буна нечә бахачаг?

...Бу барәдә биринчи дәфә Имрәлинин јанында сөһбәт ачыланда, о, тәәччүб еләди, фикрини билмәк истәјәнләрә мүсбәт чаваб вермәк һеч ағлына да кәлмәди. Дүшүндү: «Бу бојда мәс'улијјәти өһдәјә көтүрмәк олар? Атамын бригадасы аз гала бир колхоз гәдәр мәһсул верир. Бригадада Фәхрәддин кими, Алы кими тәчрүбәли механизаторлар вар, онларын јанында мән кимәм, нәчијәм? Гәрары гәти иди: «Мәнимчүн чәтин олар. Ишин өһдәсиндән кәлә билмәрәм. Өзүмүн азчох һөрмәтим бир јана, атамын адына да көлкә саларам. Јох!».

Имрәли е'тираз едир, анчаг бригада үзвләри дә инадларындан әл чәкмирдиләр. Фәхрәддин дә, Алы да, гочалы-чаванлы һамысы «Имрәли» дејиб дурурду. Ахырда иш о јерә чатды, Имрәли бу барәдә чидди дүшүнмәјә мәчбур олду. Фикир фикри чәкиб о јерә кәтирди, вахтилә атасынын дедији сөзләр јадына дүшдү: «Оғул, бир ишин, пешәнин далынча дүшдүн, чалыш ону мүкәммәл өјрән, һәмин пешәнин аллаһы ол! Сәндән чох шејә көрә разыјам, мәним кими механизатор олмусан, памбыгчылыға һәвәслә кәлмисән, үрәклә чалышырсан, билмәдикләрини өјрәнмәкдән чәкинмирсән. Анчаг унутма ки, бунлар һәлә ишин һамысы дејил. Ирәлидә һәлә чох сынаглар дурур. Сынаглара һазыр ол! Чәтинликләрдән һеч вахт горхма. Илләр өтәчәк, аталар өз дөвранларыны баша вурачаг, нөвбә кәлиб сизә — чаванлара чатачаг. Бир арзум вар: Бригадамызын башыны уча тутун, гојмајын шөһрәтинә хәләл кәлсин. Елә един ки, ады һәмишә биринчиләр сырасында чәкилсин».

Ата бу сөзләри оғлуна дејәндә өлүм ондан чох-чох узагларда иди. Сәрдар адичә нәсиһәт хатиринә демишди бу сөзләри. Инди Имрәли онлары нәсиһәт кими дејил, вәсијјәт кими гәбул едирди. Ата вәсијјәти исә әсл оғул үчүн мүгәддәсдир. Она әмәл еләмәмәк нахәләфликдир.

НӘҺАЈӘТ, разылыг верди. Вә... гој илк күнләр кечирдији һиссләри өз сөзләри илә дејәк: «Елә бил үстүмә бир дағ көтүрмүшдүм. Һәддиндән артыг һәјәчанлы идим. Дүзүнү дејим, арада пешман да олмушдум. Билирсиз нијә? Ахы, атам һәр ил планы аз гала икигат артыгламасилә јеринә јетирәрди. Горхурдум ки, мән һеч планын өзүнү долдура билмәјим...».

Јахшы ки, бу дүшүнчәләр, тәрәддүдләр Имрәлинин ирадәсини гыра билмәди. Әксинә, хошбәхтликдән памбыг бол, иш чох. Башы елә гарышды, пешманчылыг әзаблары тамам-камал јаддан чыхды. О, бир шејә дә чох севинирди: бригаданын үзвләри әввәлкиндән дә һәвәслә ишләјир, хәтрини әзиз тутдуглары Сәрдарын оғлуна вар гүввә илә көмәк едир, бригаданын шәрәфини горујуб сахламаға чалышырдылар. Имрәлинин кимәсә, нә үчүнсә көстәриш, јахуд тапшырыг вермәјинә еһтијач галмырды. Һәр кәс үзәринә дүшән вәзифәни лајигинчә јеринә јетирирди. Бригадирә анчаг о галырды ки, һансы саһәјә кетсә «Сағ олун!», «Ишләр ә'ла кедир!», «Әһсән!» кими гыса, лакин үрәкдән кәлән хош сөзләрлә өз миннәтдарлығыны билдирсин. Комсомолчу Рејһан Һүсејнованын чанфәшанлығына, ишкүзарлығына лап һејран галмышды. Бу гызы јахындан танıјырды — бригадаја кәлдији үч ил иди. Елә биринчи илдән «сүр'әт устасы» адына лајиг көрүлмүшдү. Һәр мөвсүмдә әллә 7—8 тон памбыг топлајан Рејһан бу ил нәчиб бир иш дә көрүб: Јени Мил вә Баһар кәнд мәктәбләринин онунчу синфини битирән рәфигәләрини өз бригадасына дә'вәт едиб, онлар да мәмнунијјәтлә разылыг вериб-ләр. Имрәли фәрәһлә дејир: «Сағ олсунлар! Бригадамыза ијирми беш памбыг чәнкәвәри кәлиб. Һәрәси дә бир-бириндән гочаг!».

Бир аздан дурна гатарына бәнзәјән һәмин гызлар тарладан чыхыб үзү бәри, тарла дүшәркәсинә тәрәф кәлмәјә башладылар. Дүшәркәнин һәјәтиндә онларла таныш олдуг: Света Һүсејнова, Күлнарә Сәфәрова, Ругијјә Чобанзадә, Нәзакәт Мәммәдова, Лејла Вәлијева... Бир-бириндән гәшәнк, бир-бириндән зирәк ијирми беш комсомолчу гыз.

Марағымы кизләдә билмәдим. Сөһбәт заманы соручдум: «Нечә олду ки, сәзү бир јерә гојуб, дәстә илә мәһз бу бригадаја кәлмәк фикринә дүшдүнүз?». Чаваблары белә олду: «Рәфигәмиз Рејһан бу тәклифлә бизә мүрачиәт едәндә фикирләшдик: бир һалда ки, памбыгчы олмаг гәрарына кәлмишик, елә фәалијјәтә адлы-санлы елоғлумузун бригадасындан башласаг јахшыдыр. Тәрчүмеји-һалымыза гој Сәрдарын ады дүшсүн. Бир дә бу бригаданы она көрә сечмишик ки, Сәрдарымызын ән'әнәләрини јашадаг, Милимиз Сәрдарсыз галмасын».

Адәтән диниб-данышмајан, сакит тәбиәтли Имрәли сөһбәтә гарышмалы олду:

— Бригада үзвләримизин һамысы беләдир. Ишдән үрәклә јапышырлар. Өһдәләринә көтүрдүкләри вә'ди мүтләг јеринә јетирәчәкләринә әминәм. Она көрә дә подрат үсулуна инамла кечмишик: 240 һектар саһә көтүрмүшүк. Совхоздан нә лазымдыр алмышыг. Бунун мүгабилиндә һәр һектардан 29,5 сентнер мәһсул көтүрмәји, дөвләтә 708 тон памбыг вермәји планлашдырмышыг. Анчаг мүбаризәмиз даһа јүксәк рәгәм уғрундадыр — 1.100 тон! Бунун ики сәбәби вар: кечән ил атам бригаданы бу сәвијјәјә галдырмышды, биз һәмин рәгәми ашағы сала билмәрик. Икинчиси, гаршыда ел бајрамы — Бөјүк Октјабрын 70 иллији кәлир, онун да өз лајигли һәдијјәси олмалыдыр. Бир вә'димиз дә вар: Мәһсулун чохуну машынла јығмаг! Бах, инди бизи анчаг бу мәсәләләр дүшүндүрүр. Сынаг гаршысындајыг, бөјүк вә мәс'ул бир сынаг.

Кәнч бригадирин нараһатлығы тәбии иди. Атасындан сонра она е'тибар едилән бригаданын талеји илә һамы марагланырды. Һәр ил бир гајда олараг планы, өһдәлијин артыгламасилә јеринә јетирән, јарышларын өн сырасында кетмәјә адәт етмиш бригада кәрән Сәрдардан сонра нечә олачаг? Оғул атасынын һүнәрини давам етдирә биләчәкми? Бу суаллара чаваб вермәјин вахты, заманы кәлиб чатды. Јығым дөврү башланды. Машынлар да, адамлар да, сөзүн әсл мә'насында, тарлалара һүчум чәкдиләр. Онларын кечдикләри саһәләрин үзәриндән ағ өртүк јаваш-јаваш көтүрүлүр, чөлләр бир ан ичәрисиндә өз бәјаз рәнкини дәјиширди. Бир нечә күндән сонра һәмин јерләр тәзәдән ағ дона бүрүнүр, јығым тәзәдән башланырды.

Имрәлинин бригадасы үчүн ән кәркин, ән гајғылы күнләр иди. Һәр ахшам јығдыглары памбығы чәкиб тәһвил верән кими, плана, өһдәлијә нечә фаиз әмәл етдикләрини һесабламамыш көзүнә јуху кетмирди. Рәгәмләр, фаизләр јухары галхдыгча үрәји фәрәһләнир, додагларына тәбәссүм гонурду.

Нәһајәт, мөвсүм баша чатды: Совхозун да, бригадаларын да ишинә јекун вурулду. Имрәлинин вә бригада үзвләринин сәбирсизликлә көзләдикләри рәгәмләр, фаизләр, нечә дејәрләр, үзә чыхды. Һамы бир-бирини тәбрик етди, бир-биринә көзајдынлығы верди. Имрәли барәдә хош сөзләр ешидилди. Мил дүзүнүн ады дилләрдә кәзән Сәрдарын оғлу тәк сынағдан беләчә галиб чыхды — бригадасы иллик плана 154,6 фаиз әмәл етмиш, машынла јығым 185,3 фаиз јеринә јетирилмишди. Мәһсулдарлыг һәр һектардан 32,2 сентнерә чатдырылмышды. Доғрудур, бүтүн бунлар гәһрәман атанын көстәричиләриндән һәлә ашағы иди, амма оғул үчүн чох бөјүк уғурду. Ахы, бу онун бригадир кими илк аддымы, илк гәләбәсијди...

МӘН БУ ШАД хәбәри ешидәндә рајон партија комитәсинин катиби Сона Газыјеванын Имрәли илә көрүшә кедәркән јолда дедији сөзләри хатырладым: «Торпағы саны јашасын, лап атасыдыр ки, дуруб. Көрән кими өзүнүз ону танıјачагсыныз». Белә дә олду. Имрәли заһирән атасына чох охшајыр. Мән һәлә о заман бу кәнчдә башга охшар чәһәтләри дә һисс еләмишдим: Сәрдар кими бир гәдәр утанчагды, тәвазөкарды, атасы кими ишә чан јандыран, адамлара гајғы көстәрәнди. Бунлар, әлбәттә көрүшүмүн илк тәәссүратлары иди.

О вахт һамынын Имрәли барәдә сәмимијјәтлә, разылыгла данышмасы мәндә бир арзу, бир истәк ојатмышды: Каш бу кәнч о бөјүк зәһмәт адамынын чәсарәтлә кечдији шәрәфли әмәк јолуну һәмишә белә ләјагәтлә давам етдирсин!

...Јенә гызыл пајыз кәлиб. Јенә ағ гызыл тарлалары јарыш мејданына чеврилиб. Јенә гызыл әлләр өз һүнәрини, гүдрәтини көстәрмәкдәдир...

Бу күнләр Жданов рајонундан кәлән достларымла көрүшәндә, биринчи Сәрдарын оғлу Имрәлини, онун бригадасыны хәбәр алырам. «Иши кечән илдәкиндән дә јахшыдыр, — дејирләр. Бригадасы ә'ла старт көтүрүб. Бу ил дә Сәрдарын әзиз хатирәсини бол мәһсулла севиндирәчәкләр!».

Ајдын ҺҮСЕЈНЗАДӘ.

Имрәли Имрәлијев.

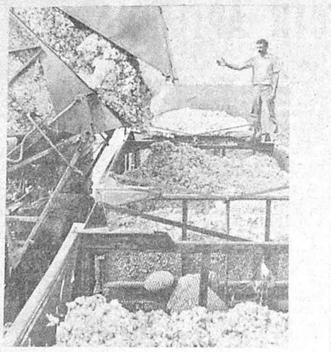

Фото Ә. Садыговундур.

ӘМӘК СЕМЕСТРИНИН ДӘРСЛӘРИ

ТӘЛӘБӘ БАЗАРЫ

АЛЫЧЫЛАР ТӘЛӘБӘ АГРОКОНВЕЈЕРИНИН ФӘАЛИЈЈӘТИНДӘН РАЗЫ ГАЛМАМЫШЛАР. НӘ ҮЧҮН?

Бу јај Бакыда ики тәләбә базары фәалијјәт көстәрмишдир. Онлардан бири «Кәнчлик» метросу стансијасынын јахынлығында, дикәри исә «Вәтән» кино-театрынын јанындакы зоомағазанын гаршысында јерләширди. Бакы кооператив вә малијјә-кредит техникумларынын тәләбәләри әмәк семестри дөврүндә базарларда сатычы кими ишләмишләр. Онлар алычылара јүксәк мәдәни хидмәт көстәрмиш, дәјәри јүз мин маната јахын мејвә-тәрәвәз мәһсуллары сатмышлар.

Доғрудур, мөвсүм баша чатмышдыр. Лакин инди тәләбә базарларынын фәалијјәти саф-чүрүк олунур. «Тарла-мағаза» принсипи илә ишләјән тәләбә агроконвејеринин ишинә гијмәт верилир. Азәрбајчан ЛККИ МК-нын бөлмә мүдири Тәл'әт Дүнјамалыјевлә (о, тәләбә базарларынын иши үчүн мәс'ул иди) сөһбәтимиз бу барәдәдир.

— Базар дејәндә һамымызын нәзәриндә инсан ахынындан јаранмыш издиһам «чанланыр». «Сатычы-алычы» диалоглары, чамаатын һај-күјү... Бүтүн бунлар тәбии ки, тәләбә базарларында да экс-сәда верирди. Амма бир чәһәти унутмајаг ки, сөһбәт тәләбә базарындан кедир. Истәр-истәмәз бу тичарәт објектинин бөјүк базарлардан фәрги олмалыдыр. Әввәла, тәләбә базарынын «өмрү» икичә ајдыр, дикәр тәрәфдән, бурада мәһсуллар мәһдуд чешидлә сатылыр. Буна бахмајараг, әлбәттә, базар алычылары чәлб етмәлидир. Бу исә боллуг олан базарларда мүмкүндүр. Тәәссүф ки, кимин јолу тәләбә базарларына дүшүрдүсә, әксәр һалларда алычылар бурадан корпешман кери гајыдырдылар. Бахмајараг ки, тәләбә-сатычылар өзләрини нәзакәтлә апарыр, онлара нүмунәви хидмәт көстәрирдиләр. Лакин бу да алычылары там разы салмырды. Чүнки чамаат базара мал алмаға кәлир, көнлүнә јатан мәһсул олмајанда исә һәмишә наразы галыр.

— Сөһбәтиниздән белә чыхыр ки, тәләбә базарлары кејфијјәтли мәһсулла тә'мин олунмамышдыр.

— Бәли. Һалбуки, республика Дөвләт Аграр-Сәнаје Комитәсинин 1988-чи ил 19 мај 495 нөмрәли гәрарына әсасән Губа, Хачмаз, Дәвәчи рајонларынын аграр-сәнаје бирликләри, һабелә Нәриманов вә 26 Бакы комиссары рајонларынын мејвә-тәрәвәз конторларынын әмәли көмәји сајәсиндә тәләбә базарлары аһәнкдар ишләмәли вә кејфијјәтли мәһсулла тә'мин олунмалы иди. Тәәссүфләр олсун ки, һәмин тәшкилатларын рәһбәрләри тәләбә базарларына биканә мүнасибәт бәсләмишләр. Нәтичәдә тәләбә агроконвејеринин фәалијјәти позулмушдур. Доғрудур, гәраркаһын ајры-ајры ишчиләрини јерләрә е'зам едирдик. Онлар да күнләрлә рајонларда отуруб, колхоз вә совхозлара баш чәкир, бөјүк әсәб кәркинлији һесабына әлләринә кечән мејвә вә тәрәвәз мәһсулларыны јүк машынларына долдуруб Бакыја көндәрирдиләр.

— Агроконвејер үсулуна көрә тәләбә базарларыны мәһсулла тәләбәләр тә'мин етмәлидирләр. Демәли, «тарла-мағаза» принсипи илә ишләјән тәләбә дәстәләри дә ишин өһдәсиндән кәлә билмәмишләр.

— Јох, белә дејил. Тәләбә базарларындакы касадлыг тәләбәләрин күнаһы үзүндән јаранмамышдыр. Һәлә әмәк семестринин әввәлләриндә тәләбә базарларыны мејвә-тәрәвәз мәһсуллары илә тә'мин етмәк мәгсәдилә Бакы Јејинти Сәнајеси Техникумунун «Гарангуш» дәстәси Губа рајонундакы Киров адына совхозла, Губа Совхоз-Техникумунун «Шаһин» дәстәси Дәвәчи рајонундакы «Рәһимли» совхозу илә, Бакы План-Учот Техникумунун «Абшерон» дәстәси Хачмаз рајонундакы «Илич јолу» совхозу илә, С. М. Киров адына АДУ-нун «Араз» дәстәси исә Хачмаз рајонундакы Горки адына совхозла мүгавилә бағламышлар. Амма мәсәлә бундадыр ки, тәләбә дәстәләри илә мүгавилә бағлајан тәшкилатлар өз вә'дләринә хилаф чыхдылар. Адларыны чәкдијим совхозларын рәһбәрләри тәләбәләри чох сојуг гаршыламыш, онлара икинчи дәрәчәли ишләр тапшырмышлар. Одур ки, кәнчләр өз базарларыны фасиләсиз олараг мәһсулла тә'мин едә билмәмишләр.

— Бәс, рајон комсомол комитәләри бүрократик сәдләри арадан галдырмаг үчүн һансы тәдбирләр көрүрдүләр?

— Әкәр десәм ки, рајон комсомол комитәләри тәләбә агроконвејери илә бағлы мејдана чыхан проблемләри һәлл етмәк истәмирдиләр, онда мәни гынајарлар. Амма онларын кифајәт гәдәр принсипиаллығ көстәрмәмәләри, бәлкә дә «сајылмамалары» көстәрилән сә'јләри нәтичәсиз гојду. Совхоз рәһбәрләри онлары ешитмирдиләр.

— Республика Дөвләт Аграр-Сәнаје Комитәсинин јухарыда хатырлатдығыныз гәрарда белә бир бәнд вар: «Механикләшдирмә вә електрикләшдирмә баш идарәсинин рәиси А. Нәбијевә тапшырылсын ки, тәләбә базарларыны вахтлы-вахтында мәһсулла тә'мин етмәк үчүн хүсуси јүк машынлары ајырсын...».

— Бурада лап ел мәсәли јада дүшүр: сән сајдығыны сај, көрәк фәләк нә сајыр. Сөзүмүн чаны одур ки, нәглијјат мәсәләси бизи боғаза јығмышды. Машын тапмаг үчүн мин әзијјәтә гатлашырдыг. Бә'зән «ахтарыш әмәлијјатына» саатларла гијмәтли вахт итирирдик. Көрүнүр, ја механикләшдирмә вә електрикләшдирмә баш идарәсинин рәиси дурғунлуг дөврүнүн «хәстәликләриндән» һәләлик јаха гуртара билмәмишдир, ја да ону ешитмирләр. Зәрбә исә тәләбәләрә дәјирди.

— Бу ил тәләбә базарларында сәнаје маллары да сатылырды. Јајда бизим дә јолумуз бир нечә дәфә һәмин базарлара дүшмүшдү. Мејвә-тәрәвәз мәһсулларынын кејфијјәтсизлији бир јана галсын, һеч сәнаје малларынын кејфијјәти дә алычылары разы салмырды.

— Тамамилә доғрудур. Бунун да тәгсири Азәриттифагын Тәдрис Истеһсалат Бирлијинин директору Јусиф Аббасовдадыр. О, анбарларда тоз басмыш, кәрәксиз, зәвгсүз һазырланмыш сәнаје малларыны тәләбә базарларына көндәрирди. Тәбии ки, белә маллара тәк-түк адам јахын дурурду. Јај мөвсүмү әрзиндә бирлијә дәфәләрлә ајаг дөјмүшүк. Амма һәр дәфә директор чијинләрини чәкиб: «Һәләлик јахшы мал јохдур, олан кими көндәрәчәјик», — дејә тәләбимизи өдәмәмишдир. Бир сөзлә, әмәк семестринин сон күнүнәдәк бирликдән кејфијјәтли мал алмадыг.

— Мәркәзи мәтбуатда вахташыры ајры-ајры республикаларда тәләбә агроконвејерләринин фәалијјәти барәдә мәгаләләр дәрч едилир. Бу јазыларда тәләбә базарларынын сәмәрәли ишиндән данышылыр. Һисс олунур ки, мүхтәлиф рекионларда хејрхаһ мәгсәд үчүн тәшкил олунан тәләбә агроконвејеринин гаршысында «јашыл» ишыг јаныр. Бәс нәјә көрә республикамызын «ики јашлы» тәләбә агроконвејеринин башы бу гәдәр бәлалар чәкир?

— Нә гәдәр ки, республика Дөвләт Аграр-Сәнаје Комитәсиндә вә Азәриттифагда бу ишлә мәшғул олан јолдашларда мәс'улијјәт, принсипиаллыг, гајғы јохдур, һеч нә дүзәлмәјәчәк. Һәлә дә тәләбә агроконвејери илә әлагәдар «көк салмыш» нөгсанлара чарә гылмаг истәјәнләр аздыр. Тәк әлдән исә сәс чыхмаз.

— Сизчә, тәләбә базарларына чавабдеһ олан адамларын лагејдлијинә сәбәб нәдир?

— Ахы, бурада иш вичданла көрүлүр. Мәһсуллар саһәдән бирбаша базара дашыныр, чәкидә вә гијмәтдә алдатма һалларына гәтијјән јол верилмир. Бу исә дөвләт малындан өз шәхси мәнафеләри наминә истифадә етмәк истәјәнләр үчүн әлверишли дејил. Белә үзданираг мүнасибәтин учбатындан да нөгсанлар јолумузда көбәләк кими артыр. Одур ки, мөвсүм вахты һәм алычылар, һәм дә тәләбәләр јанында «көзүкөлкәли» кәзмәјә мәчбур олуруг. Һалбуки, тәләбә агроконвејери јенидәнгурма, ашкарлыг вә демократија дөврүндә һәјата васигә алыб. Ону көһнәлијин галыгларындан горумалы, гәдәмләрини мөһкәмләтмәли, бүдрәмәјә гојмамалыјыг!

Сөһбәти јазды:
Араз ЗЕЈНАЛОВ.

Чәлилабад рајонундакы «Гырмызы партизан» совхозунда Ширбала Рзајевин башчылыг етдији коллектив бу ил дөвләтә 440 тон әвәзинә 500 тон үзүм сатмаг әзми илә чалышыр. Шәкилдә: бригаданын габагчыл үзүмчүсү Вәсилә Мирзәјева.

Фото С. Ағајевиндир.

ТУРИЗМ СҮЛҺ ЈОЛУДУР

Халглар арасында әлагәләр јарадылмасында, е'тимадын мөһкәмләндирилмәсиндә туризмин ролу илбәил артыр. Доггуз илдир ки, бир чох өлкәләрдә бејнәлхалг бајрам — Үмумдүнја туризм күнү гејд олунур. «Туризм сүлһ јолудур» девизи алтында кечирилән бу бајрам Бакыда да гејд едилмишдир.

«Абшерон» меһманханасынын өнүндәки јашыл чәмәндә кичик чадыр шәһәрчији дүзәлдилмишди. Шәһәр турист клубунун үзвләри сәрки тәшкил етмишдиләр. Онлар јолларын романтикасыны дујмаг истәјәнләрә мәсләһәт верир, «Турист марафону-88» тәдбириндә, «Гызыл пајыз» ән'әнәви топланышында иштирак етмәк истәјәнләрин сијаһысыны тутурдулар. Әлван фотостендләр, китара илә охунан маһнылар мараглы сәјаһәтләри, узаг јүрүшләри хатырладырды.

Меһманхананын ичлас салонунда исә республика Туризм вә Екскурсијалар Шурасы мүәссисә вә тәшкилатларынын ишчиләри, Совет Иттифагынын бир чох шәһәрләриндән, харичи өлкәләрдән Азәрбајчан пајтахтына кәлмиш гонаглар топлашмышдылар.

Чыхыш едәнләр Азәрбајчанда туризмин инкишаф перспективләриндән данышмышлар. Республикада 10 турист базасы вардыр. Тезликлә онларын сырасына даһа бир база дахил олачагдыр. Бу, Ағдам рајонунда тикилән «Шаһбулаг» базасыдыр. Бурада ат туризми нөвүнү үстүн тутанлар динчәлә биләчәкләр. Минкәчевирдәки «Күнәшли» турист базасында исә су туризминин тәшкил едилмәси нәзәрдә тутулур. Туристләр Минкәчевир дәрјачасына мараглы кәзинтијә чыха биләчәкләр.

Бир чох јерли маршрутлар тәзәләнир. Кәлән мөвсүмдә хејли јени маршрутун тәшкил едилмәси нәзәрдә тутулур. Аиләликлә истираһәтә, турист базаларынын ил боју хидмәтә кечирилмәсинә хүсуси диггәт јетириләчәкдир.

Харичи туристләрин сајы да чохалыр. Әчнәби гонаглара даһа јахшы хидмәт етмәк үчүн бу ил республика Туризм вә Екскурсијалар Шурасы јанында харичи туризм бүросу јарадылмышдыр.

Саһәнин ишчиләри хидмәт мәдәнијјәтинин јүксәлдилмәсинә бөјүк диггәт јетирирләр. Чыхыш едәнләр демишләр ки, туристләрин шикајәт вә ирадларынын сәбәбләрини арадан галдырмаг, Азәрбајчан халгынын ән'әнәви гонагпәрвәрлијинә хәләл кәлмәмәси үчүн һәр шеји етмәк лазымдыр. (Азәринформ).

ТЕЛЕТАЈП СИТА ЛЕНТЛӘРИНДӘ

ЧЕРНОГОРСК (Хакасија Мухтар Вилајәти). Черногорск јүнкүл конструксијалар сынаг заводунун мүтәхәссисләри јени гүлләли кран һазырламышлар. Мүәссисәдә он тон ағырлығында јүкләри 16 мәртәбәли бина һүндүрлүјүнә галдыран механизмләрин серија илә истеһсалы низама салынмышдыр. Сибирин вә Узаг Шәргин мүхтәлиф рајонларында јүксәк биналарын тикинтисинин инкишафы белә техниканын истеһсалынын зәрурилијини ортаја чыхармышдыр.

РОВНО. Автомобил јолларындакы ағ чини мә'мулат тозундан һазырланмыш нишанлары сүрүчүләр хүсусилә кечәләр, думанлы һаваларда даһа јахшы сечирләр. Березники чини мә'мулат заводунда истеһсалат туллантыларындан белә нишанларын бурахылышына башланмышдыр. Вилајәт јол тикинтиси идарәсиндә јолларын тикинтиси вә онларын өртүјүнүн тәртибаты үчүн вилајәтдәки мүәссисәләрин јарарсыз хаммалындан вә тәкрар еһтијатларындан — гранит чынгылындан, даш көмүр туллантыларындан вә Базалт лифләриндән кениш истифадә едирләр.

КИШИНЈОВ. Кишинјов Шәһәр Комсомол Комитәсинин нәздиндә ачылмыш «Сервис» кәнчләр кооперативиндә тикишчи дә, әкинчи дә, лап зурначы да тапмаг олар. Онун әсас мәгсәди ишләмәк истәјән тәләбәләрә вә мәктәблиләрә иш тапмагдыр. Тәклиф олунан хидмәтләрин сијаһысы чох бөјүкдүр: машгчилик, стенографијачылыг, радио чиһазларынын вә мәишәт техникасынын тә'мири, әрази вә мәнзилләрин тәмизләнмәси, ушаглара бахмаг вә с. һәтта әрзаг мәһсуллары дәстини мүнтәзәм олараг евә кәтирмәји дә сифариш вермәк олар.

ДҮШӘНБӘ. Малијјә чәтинликләринә мә'руз галмыш көһнә шәһәр паркы кооперативә ичарәјә верилмишдир. Кооператив мүгавиләјә әсасән аттраксионлар алмыш, онун әразисиндә бир нечә кафе ачмышдыр. Инди исә идман зонасында үзкүчүлүк һовузу вә башга идман гурғулары тикдирир. Лакин, шәһәр Совети ичранијјә комитәсинин мүхтәлиф идарәләри мәдәни-маариф, идман вә башга тәдбирләрин тәшкилини өз үзәрләриндән көтүрмәмишләр. Һазырда кооператорлар гыш мөвсүмүнә һазырлашырлар.

ИРКУТСК. Бурада XIV—XIX әсрләр Чин вә Јапонија декоратив-тәтбиги сәнәти сәркиси ачылмышдыр. Сәркидә дөвләт ермитажынын, Улан-Уде тарих-архитектура музејинин вә Иркутск бәдии музејинин фондларындан кәтирилмиш експонатлар нүмајиш етдирилир. Бу сәрки илә әлагәдар олараг мүхтәлиф халгларын мәдәнијјәтләринин бир-биринә гаршылыглы тә'сири, өлкәмизин музејләриндә Шәрг дөвләтләринин инчәсәнәт коллексијаларынын тәшәккүл тапмасы проблемләринә һәср олунмуш елми конфранс да кечирилир.

КЫЗЫЛ. А. С. Пушкинин «Бағчасарај фонтаны», «Гафгаз әсири», «Гулдур гардашлар» вә «Гарачылар» поемалары илк дәфә Тува дилинә тәрчүмә едилиб нәшр олунмушдур. Александр Серкејевичин чәнуба сүркүн заманы јаратдығы бу әсәрләри мухтар республиканын нәшријјаты лап бу јахынларда бурахмышдыр. Русијанын бөјүк оғлунун анадан олмасынын 190 иллији мүнасибәти илә чап олунмуш бу мәчмуәнин илк нүсхәләри мәктәб китабханаларына көндәрилмишдир.

КЫШТЫМ. (Чељабинск вилајәти). М. И. Калинин адына Кыштым машынгајырма заводундан серија илә бурахылан 2СБУ-100 маркалы газма машынларынын илк дәсти Сибир, Газахыстан вә Мурманск вилајәтинин дағ мә'дәнчиләринә көндәрилмишдир. Бундан әввәл истифадә олунан дағ-мә'дән техникасы илә мүгајисәдә ураллыларын даһа аз метал ишләдилмиш бу јени машынларынын мәһсулдарлығы јүксәкдир, раһат вә асан истисмар олунур. Саһәнин мүәссисәләри илин сонунадәк кыштымлыларын истеһсал етдикләри 150 әдәд тәкмилләшдирилмиш газма машыны алачаглар.

КАЛИНИН. Калининдә јарадылмыш «Шанс» кооперативи шәһәр мәнзил дәјишдирмә бүросу илә рәгабәт апармаға башламышдыр. Дөвләт идарәсиндән фәргли олараг јени кооператив електрон-һесаблама техникасынын көмәји илә нәинки мәнзил дәјишдирмәк үчүн мүнасиб вариантлар ахтарыб тапыр, һәм дә бүтүн сәнәдләрин тәртиби илә дә мәшғул олур. Бу ишдә һәр ики тәрәфин вахт итирмәсинә јол верилмир ки, бунун да сајәсиндә кооперативә јүзләрлә муштәри мүрачиәт етмишдир. Онларын чоху һеч бир сүрүндүрмәчиликлә гаршылашмадан мәнзилләрини дәјишмәјә мүвәффәг олмушдур.

КИШИНЈОВ. Сүн'и көндәри вә техники резин мә'мулаты комбинатынын нәздиндә «Ме'мар» кооперативи фәалијјәт көстәрмәјә башламышдыр. Мүәссисәнин һәмкарлар иттифагынын тәшәббүсү илә јарадылмыш бу кооператив сехләри вә башга тикилиләри гыша һазырлајыр. О, гырх беш күн әрзиндә шәһәрин тикинти тәшкилатларынын бүтүн өтән ил әрзиндә көрдүкләри тикинти ишләриндән ики дәфә чох иш һәчми көрмүшдүр.

(СИТА).

ЈЕНИ ЈАШАЈЫШ БИНАЛАРЫ

Бакынын Мәрдәкан гәсәбәси илдән-илә бөјүјүр, сакинләринин сајы артыр. Будур, гәсәбәдә јени дөрдблоклу, бешмәртәбәли јашајыш бинасы тикилмишдир. Бина 40 мәнзиллидир. Ики, үч вә дөрд отаглы һәмин мәнзилләрдә һәр чүр коммунал раһатлыг јарадылмышдыр. Үмуми смета дәјәри 425 мин манат олан бу имарәти Азәрнефт трестинин 2 нөмрәли сәјјар механикләшдирилмиш дәстәсинин иншаатчылары учалтмышлар. О, Әзизбәјовнефт НГЧИ-дә ишләјәнләр үчүндүр.

Иншаатчылар онун јанында дөрдблоклу даһа бир бешмәртәбәли јашајыш еви тикирләр. Үмуми смета дәјәри 450 мин манат олан јашајыш бинасынын тикинтиси кәлән илин јанвар ајында баша чатдырылачагдыр.

Фәрһад ӘСКӘРОВ.

ТӘНГИДИ ЧЫХЫШЫМЫЗДАН СОНРА

РЕДАКСИЈАЈА ЧАВАБ ВӘ... РЕДАКСИЈАДАН ЧАВАБ

Гәзетимиздә Лерикдән «Әталәт батаглыгында» адлы үмуми сәрлөвһә алтында дәрч олунан икинчи мәктубдә («Сукут... Чавабдеһләр јухудадыр», 20 август 1988-чи ил) рајонда игтисади ислаһатын нечә һәјата кечирилмәсиндән, бә'зи сосиал тикинти објектләринә ишләрин кедишиндән, о чүмләдән тикинтисинә бир нечә ил әввәл башланмасына бахмајараг һәлә дә јарымчыг галан чөрәк заводундан сөһбәт ачмышдыг. Заводда тикинтинин ләнк кетмәсиндә Азәрттифагын тә'мир-тикинти идарәсинин дә күнаһкар олдуғу гејд едилмишди...

Тәбиидир ки, редаксија тәнгиди чыхышымыза әлагәдар Азәрттифагын нә кими тәдбир көрәчәји барәдә онун рәһбәрләриндән чаваб көзләјирди. Көзләјирди дејәндә, инди дә көзләјир. Анчаг Азәрттифагын тә'мир-тикинти идарәсинин башчылары өз рәһбәрләрини, нечә дејәрләр, вәзијјәтдән чыхармаға чалышмышлар. Даһа доғрусу, редаксија

ЧАВАБ ӘВӘЗИ

бир мәктуб көндәрмишләр.

«Азәрбајчан кәнчләри» гәзетинин сәһифәләриндә августун 20-дә дәрч едилмиш «Әталәт батаглыгында» мәгаләсини гејд едиб марагла охудуг. Практик ишимиз үчүн чохлу хејирли шеј көтүрдүк, нәтичәләр чыхардыг. Е'тираф едәк ки, әлагәдар тәшкилатлар тәрәфиндән вахтында тикинти материаллары илә мүнтәзәм тә'мин едилмәдијиндән рајонда көрә ишимиздә бир сыра кечикмәләр јол верилмишдир. Тәәссүфлә гејд едәк ки, бу чүр нөгсанлар онларча тикинти, гурашдырма, бурахылыш-салма, подрат тәшкилатларынын ишиндә бүтүн республика мигјасында мөвчуддур, тәкчә ады чәкилән јазыда көстәриләндә дејилдир. Белә ки, нечә иллрдән бәри давам едән бу вәзијјәт ишчиләримизә јахшы мә'лумдур. Вә мәгалә мүәллифи фикриндә тамамилә һаглыдыр.

Белә јазылар нә гәдәр чох олса, ишә бир о гәдәр хејири дәјәр. Лакин даһа дәринә кетмәк, тикинти сәнајесиндәки бу һәрч-мәрчлијин билавасите тәгсиркары оланлары конкрет көстәрмәк лазымдыр. Биз план органларыны, тәчһизат тәшкилатларыны, метал-прокаты тәчһизатчыларыны, кубик дашлар, дәмир-бетон мә'мулатлары, семент, тикинти материаллары вә с. верәнләри нәзәрдә тутуруг. Онлар ишләрини елә гура билмирләр ки, ајрылмыш фондлар еһтијача мүвафиг кәлсин—бу бир, вахтында вә тамамилә мал илә тә'мин едилсинләр—бу да ики. Бах, чатышмазлығын көкү дә бурададыр. Мәгаләдә конкрет олараг бизим мүәссисәнин үнванына дејиләнләрлә әлагәдар ашағыдакылары билдиририк:

1. Фәалијјәтин характеринә көрә вентилјасија ишләрини мәгаләдә көстәрилдији кими биз јох, Азәрбајчан ССР Дөвләт Аграр Сәнаје Комитәсинин вентилјасија сәнајеси бөлмәси көрмәлидир. Бундан башга, сизин нәзәринизә чатдырырыг ки, бу ишләр мәһз комитәнин Масаллыда јерләшән 3 нөмрәли трестинин тәгсири үзүндән бир нечә ајдыр көрүлмүр. Бу исә нәинки чөрәк заводунун тикинтисинә мәнфи тә'сир көстәрир, һәм дә әлагәдар тәшкилатларын һамысы үчүн чәтинлик төрәдир. Бу һәм дә објектин вахтында истифадәјә верилмәсиң нормативини позмаг тәһлүкәси јарадыр.

2. Мүхтәлиф өлчүлү борулар, чугун плитәләр, дәмир тәбәгәләр вә дикәр материаллар «Агросәнајетикинти» Бирлијинин 3 нөмрәли трести тәрәфиндән верилмәлидир. Чүнки, баш подратчы биз дејилик, одур. Биз јалныз гурашдырма ишләри көрмәлијик. Буна бахмајараг, үмуми ишин хејринә өз тәшәббүсүмүзлә онлара көмәк етдик, 500 метр мүхтәлиф өлчүлү бору, бир тон полад тәбәгә, мәфтил вә с. вердик. Биз көнүллү сурәтдә белә аддым атдыг. «Сағ ол» дејирләр. Лакин бизә һеч кәс белә демәди. Мәгаләдә дә бу барәдә бир кәлмә јазылмајыб.

3. Јазмаг әдаләтсизликдир ки, иш ичрачысы Закир Аллаһвердијев Лерикдә тикилән објектә дөрд ајда бир дәфә кәлиб кедир. Әслиндә исә о, һәр ај ораја кедир (өзү дә тәкчә о јох, һамы, о чүмләдән рәһбәрлик). Башга чүр дә ола билмәз. Ахы, көрүлән ишләрин һәчмини мүәјјән етмәк, һесабат вермәк, материалларын силинмәсини апармаг, фактлары чыхармаг, фәһләләрин әмәк һаггыны һесабламаг лазымдыр. Бүтүн бунлар һәр ајын һесабат сәнәдләри вә е'замијјә вәрәгәләри илә тәсдиг едилир.

Коллективимиз адындан хаһиш едирик ки, дејиләнләри нәзәрә алараг үнванымыза сөјләнән әсассыз иттиһамы үзәримиздән көтүрәсиниз вә гәзетдә мүвафиг тәкзиб дәрч едәсиниз.

Гәриб ИМАНОВ, Азәрттифагын тә'мир-тикинти идарәси партија тәшкилатынын катиби, Фикрәт ИМАМВЕРДИЈЕВ, һәмкарлар иттифагы комитәсинин сәдри, Ајкүн ЗЕЈНАЛОВА, комсомол тәшкилатынын катиби».

Мәктубла таныш олдугдан сонра хејли фикирләшдим, дөнә-дөнә чиб дәфтәрчәми вәрәгләдим, фактлары нәзәрдән кечирдим, һәр шеј јериндә иди. Сәһвә јол верилмәмишдир. Бәс онда нијә иттиһама мә'руз галым? Елә исә, бәс онда үч нәфәр вәзифә саһибинин имзалары мәктубу нечә, јаландыр? Көрәсән ким һаглыдыр?

Мәни нараһат едән һәмин суаллара чаваб ахтара-ахтара кәлдим тә'мир-тикинти идарәсинә. Идарәнин рәиси Расим Гулијевлә көрүшдүм вә о дәгигә дә һүчума мә'руз галдым.

— Фактлары јохлајыб дәгигләшдирмәдән бизи биабыр етмисиниз. Гәзетдә тәкзиб дәрч етмәсәниз, әл чәкән дејилик. Нә вахтдан бәри чәкдијимиз зәһмәти һечә ендирмисиниз. Өлкә јенидәнгурма, ашкарлыг һавасы илә нәфәс алыр, сизсә дурғунлуг дөврүнүн иш үсулундан һәлә дә әл чәкмәмисиниз.

Бу сөзләри мәнә деди вә сонра үзүнү Гәриб Иманова чевирди:

— Һә, сән нечә бахырсан бу ишләрә, јолдаш партија тәшкилат катиби?

— Тамамилә һаглысыныз, јолдаш Гулијев. — Катиб онун сөзүнү тәсдигләди. Иш ичрачысы Закир Аллаһвердијев ән азы ајда ики дәфә Лерикдә е'замијјәтдә олдуғу һалда, јолдаш мүхбир јазыр ки, дөрд ајда бир дәфә олуб. Закир идарәмизин «бел сүтуну»дур. Һаггымызда јазыланлар бөһтандыр, ифтирадыр. Гој һәр кәс өз әмәлинә чаваб версин.

Һәләлик сусурам вә мәним барәмдә идарә һәмкарлар иттифагы комитәсинин сәдри Фикрәт Имамвердијевин нә дејәчәјини рәис Р. Гулијев дә, елә мән өзүм дә сәбирсизликлә көзләјирик. Чүнки рәис инди дә үзүнү она чевирмишди. Ф. Имамвердијев дә рәисин дедикләрини тәсдиг едир:

— Тәләбимиздә һаглыјыг, јолдаш рәис. Тәкчә Закир Аллаһвердијев јох, елә сиз өзүнүз, баш мүһәндис дә дәфәләрлә Лерикдә олмусунуз. Буну рәсми сәнәдләр дә тәсдиг едир. Белә олан һалда, гәзетдә јазыланлара нечә јох демәк олар? Јохса јолдаш мүхбир үзр истәмәјиб кәлиб?

Комитә сәдринин сөзүнә рәис гүввәт верди:

— Үзр истәмәлидир, өзү дә гәзет васитәсилә.

Һәлә дә сусур, сөһбәтин сонуну көзләјирәм. Мәктуба үчүнчү имза атан комсомол тәшкилат катиби Ајкүн Зејналованын фикри дә вачиб иди. Лакин о, һәмин күн ишдә јохду. Јығынчағы рәис Р. Гулијев белә јекунлашдырды:

— Гәзетинизин јахын нөмрәләринин бириндә дәрч едәчәјиниз тәкзиби көзләјирик. Башга сөзүнүз јохса, сөһбәти гуртараг.

— Јох, һәлә гуртармајаг, — дедим.— Инди зәһмәт олмаса баш мүһасиби бура чағырын, инди дә

БИЗ ЧАВАБ ВЕРӘК.

— Нечә чаваб верәчәксиниз?

— Е'замијјә сәнәдләринин дили илә.

— Һансы сәнәдләрин?

— Шәхсән сиз рәисин, баш мүһәндисин вә иш ичрачысы З. Аллаһвердијевин е'замијјә сәнәдләринин.

Әмр китабыны кәтирдиләр. Мәни чари илин сәккиз ајынын сәнәдләри марагландырырды. 1134 нөмрәли әмрдә рәис Расим Гулијевин мај ајында үч күнлүк Салјан, Масаллы, Ләнкәран вә Лерик рајонларына е'зам олундуғу јазылыб. Лакин Салјандан кери гајыдыб. Чүнки адлары чәкилән дикәр рајонларда олдуғуну тәсдиг едән сәнәд јохдур вә бу е'замијјә пулу да Салјана кедә өдәнилиб. Лакин... јери кәлмишкән, редаксијаја көндәрилән мәктубдакы бу чүмләјә диггәт једирәк: «Јазмаг әдаләтсизликдир ки, иш ичрачысы Закир Аллаһвердијев Лерикдә тикилән објектә дөрд ајда бир дәфә кәлиб кедир. Әслиндә исә о, һәр ај ораја кедир (өзү дә тәкчә о, јох, һамы, о чүмләдән рәһбәрлик)».

Лакин сәнәдләр сүбут едир ки, баш мүһәндис Мүбариз Рәһимов чари илин үч ајында Лерикдә бир дәфә олуб. Бәс идарәнин «бел сүтуну» сајылан иш ичрачысы Закир Аллаһвердијев нечә? Бу илин сәккиз ајында Лерикдә тикилмәкдә олан чөрәк заводунун тикинтисиндә нечә дәфә олуб? Сәнәдләрә диггәт јетирәк. Бу илин апрел ајында Лерикә кетмәк үчүн З. Аллаһвердијевә е'замијјә верилиб. Анчаг август ајынын 30-дәк е'замијјәтдә олдуғуну тәсдиг едән сәнәд мүһасибата дахил олмајыб. Мај ајында да она е'замијјә вәрәгәси јазылыб, һәлә үстәлик 150 манат да аванс пул көтүрүб. Лакин е'замијјәтдә олдуғуну тәсдиг едән сәнәд тәгдим етмәдији үчүн мүһасибат һәмин 150 манат пулу ијун ајында Закирин әмәк һаггындан тутуб. Ијунда да әмр верилиб, е'замијјә јазылыб, лакин кетмәјиб. Она көрә кетмәјиб дејирәм ки, бу барәдә дә мүһасибата һеч бир сәнәд тәгдим олунмајыб. Демәли, З. Аллаһвердијевин ајда ики дәфә Лерикдә олмасы факты доғру дејилдир.

Мән мәгаләмдә јазмышдым: «33 нөмрәли ТМСД-ин ишчиләри ики печин өзүлүнүн тикинтисини баша чатдырмырлар ки, биз дә печләри гурашдыраг. Диаметри 25—40 вә 50 мм. олан үч мин метр бору, диаметри 3—4 мм. олан 10 тон дәмир тәбәгә, 540 квадратметр чугун плитә вә дикәр хырда-пара һиссәләр лазымдыр ки, бекар галмајаг». Бу сөзләри мәнә тә'мир-тикинти идарәсинин бригадир әвәзи Б. Дудников демишди. Вә бурада садаланан материалларын ким тәрәфиндән кәтирилмәдији дә көстәрилмир. Лакин тә'мир-тикинти идарәсинин рәһбәрләри өзләриндән хофланыб бизә көндәрдикләри мәктубда јазырлар: «мүхтәлиф өлчүлү борулар, чугун плитәләр, дәмир тәбәгәләр вә дикәр материаллар «Агросәнајетикинти» Бирлијинин 3 нөмрәли трести тәрәфиндән верилмәлидир. Биз јалныз гурашдырма ишләри көрмәлијик. Буна бахмајараг, үмуми ишин хејринә өз тәшәббүсүмүзлә онлара көмәк етдик, ... һесабына 500 метр мүхтәлиф өлчүлү бору, бир тон полад тәбәгә, мәфтил вә с. вердик». Доғруданмы, көстәрилән материаллар Лерикә көндәрилиб? Әслә јох! Әввәлә сөһбәт тәкчә диаметри 25 миллиметр олан бору јох, һәмчинин 40 вә 50 миллиметр олан борулардан кедирсә, онлар Лерикә 500 метр јалныз 25 миллиметр диаметри олан бору көндәрибләр. Бәс 40—50 миллиметрлик наны? О ки, галды бир тон бору, һәм дә дәмир тәбәгә, мән Лерикдән ијулун 21-дә гајытмышам. Бир күн сонра 480 килограм дәмир тәбәгә Лерик адына анбардан алыныб. Көндәрилдијини билмирәм. Бәс онда мәктубда нијә бир тон јазыб көзә пәрдә асырлар?

Мәктубда даһа сонра охујуруг: «Фәалијјәтин характеринә көрә вентилјасија ишләрини мәгаләдә көстәрилдији кими биз јох, Азәрбајчан ССР Дөвләт Аграр Сәнаје Комитәсинин вентилјасија сәнаје бөлмәси көрмәлидир. Биз јалныз гурашдырма ишләри көрмәлијик». Инди бу ики фикри јан-јана гојуб көтүр-гој едәндә адам ади мәнтигә уја билмир, онлар бир-бирини инкар едир. Соруушмаг јеринә дүшүр: әкәр һәгигәтән сиз вентилјасија гурашдырмаға мәшғул дејилсинизсә, онда Гәриб Иманов вентилјасија гурашдырма үзрә иш нөвә вәзифәсини нечә јеринә јетирир, Гусарда тичарәт мәркәзиндә, Нефтчаланы тәрәвәзсахлама анбарында, Ханлар рајонунун Сәфәрәлијев гәсәбәсиндәки универмагда... вентилјасија ишләрини өһдәсиндән нечә кәлиб? Јахуд, бу илин февралында сизин идарә илә 3 нөмрәли трестин 33 нөмрәли ТМСД-си арасында бағланылан мүгавиләјә нәзәр салаг. Мүгавиләдә көстәрилир ки, Лерик чөрәк заводунда чари илин сонунадәк 75 мин манатлыг иш көрүлмәлидир. Лакин өтән сәккиз ајда чәми 31 мин манатлыг иш көрүлүб. Бәс онда буна нә ад верәк?!

Мәктубда бизә ирад тутулан фактларын сахталығыны сүбут едәндән сонра мүһасибләримдә бајагкы өткәмликдән әсәр-әламәт галмады. Ортаја чөкән сүкуту рәис позду:

— Билмәмишик, сәһв етмишик, бизи бағышлајын. Сизә јаздығымыз мәктубу гајтарын бизә, тәзәдән нечә истәсәниз елә бир чаваб јазыб верәк...

— Бизи бағышлајын, сәһв етмишик, чох хаһиш едирик бу әһвалаты гәзетә јазмајын.

— Партија тәшкилаты катиби дә, һәмкарлар иттифагы комитәсинин сәдри дә онун сөзүнү давам етдирди.

...Бабалы дејәнләрин бојнуна, куја бир гәдәр дәринә кедиб һәмин тә'мир-тикинти идарәсинин фәалијјәтинә мүдахилә едән тапылса, дөвләтә чидди зијан вуран шиширдилмиш рәгәмләрин дә шаһиди олар. Көрәр ки, ајлыг һесабат формаларында көстәрилән ишләр көрүлән ишләрин һәчминдән гат-гат артыгдыр. Бу һесаба хејли материал силинир, ганунсуз әмәк һаггы јазылыр вә с.

Һәләлик бу гәдәр. Мәгаләдә көстәрдијим фактлар әсасында сон вә гәти сөзү Азәрттифагдан көзләјирик. Көрәк онлар нә фикирдәдирләр?

Б. ЗИЈАДОВ.

ТАЛЕ

2.

ШҮКРИЈЈӘ нәнә сөјләјир ки, Чавад һәбс едиләндә јер ајағымын алтындан гачды, көјләр башыма әләнди. Тез дә өзүмә кәлдим. Дејәсән, буна бир гәдәр «һазырланмышдым». Ахы, нечә досту артыг һәбс едилмишди, Чавид дә тутулмушду. Јахшы адамлары јаман күнә гојурдулар. Һеч нә баша дүшмәк олмурду. Дәһшәтлиси бу иди ки, «халг дүшмәни» дамғасы илә халгын севимлиләрини мәһв едирдиләр. Халгы севәнләрә ачыг-ашкар онун дүшмәни кими бахырдылар. Чамаат да буна инанырды. Әлбәттә, инанмајанлар да чох иди.

Дедимми кечә кәлдиләр? Бири узун, бири көдәк киши иди. Дедиләр мәнзилинииздә бир балача ахтарыш апармалыјыг. Садә, нимдаш мәнзилимизи әләк-вәләк етдиләр. Икимизи дә апардылар.

Әһмәд ЧАВАД

Сонра мәни бурахдылар. Мүвәггәти имиш бу. Ағладым, ағладым, Чавад бу күн кәләр, сабаһ кәләр, дедим. Бир-ики ај данышдырдылар. Дедим ки, мән дә азәрбајчанлыјам. (Көрүнүр, Шүкријјә ханымын түрк мән'шәли олмасы да шаирә бир иттиһам имиш.—Мүәллиф) Әһмәд Чавад да оғру дејилди, гачаг дејилди. Оғул, бизи гара машына миндирмәздән әввәл ушагларымын үзүнә чох бахдым. Нијазинин 20, Ајдынын 16, Тукајын 14, Јылмазын да ики јашы варды. Анчаг һисс етдим ки, мүсибәтли күнүн һавасыны көрпәм дә дујур. Һәлә сүддән ајырмамышдым.

—Шүкријјә нәнә, бәлкә һәјат јолдашынызын сон сөзүнү, сон бахышыны, сон һәрәкәтини хатырлајасыныз?

—Үрәк-дирәк верирди бизә. Бахышларыны хатырлајырам. Бу бахышларда бөјүк тәәссүф, һәм дә ләјагәт көрүнүрдү. Ајры бир шеј «охумадым» онун сон бахышларындан. Һеч инанырдыммы бу көрүшүн сонунчу олачағына. Нә јашамышдыг, нә көрмүшдүк. Өмүр бир рө'ја гәдәр аз дејилми? О ки, ола јашанмамыш бир һәјат...

Ана даныша билмир. Һеч истәмирәм дә сөһбәти давам етдирәм. О күнләрә гајытмаг чәтиндир. Онсуз да Нијазидән һәр шеји өјрәнмишәм. Јахшысы будур елә Нијазини динләјәк.

—Әслиндә анамызла бирликдә бизи дә һәбс етдиләр. Бәли, һамымызы. Бөјүкләрин јери нечә олса мә'лум иди. Амма билмәдик Јылмазы һара апардылар. Хејли сонра ешитдим ки, ушаг евинә верибләр. «Дүшмәнин» өвладларына да тәһлүкәли адамлар кими бахырдылар. Анчаг чалышырдыг ки, јашајаг, мәһв олмајаг.

Мән һәдди-булуға чатмышдым. Она көрә дә гардашларымдан ајырдылар. Үмумијјәтлә, ушагларын јери кизли сахланырды. Мән декабрын 31-дә Бајыла дүшдүм. Ајдынын боју јашына көрә уча олдуғундан ону да тезликлә ушаг евиндән Кешлә түрмәсинә кәтирмишдиләр. Анам Шимали Газахыстана сүркүн олунду. Бу, елә Сибир демәк иди.

Мәни Бајылда 3 ај 19 күн сахладылар. Һәбсханада күнләрин, саатларын һесабы дәгиг апарылыр, јаддан да чыхмыр. Мәнимлә бирликдә Ганбај Вәзировун оғлу, Јусиф Гасымовун кичик гардашы Мәммәд, Һүсејн Рәһмановун гардашы Ләтиф вә башга «халг дүшмәнләринин» јахын адамлары отурурдулар. Хејли чәк-чөјүрдән сонра бөјүк миннәтлә һәбсханадан бурахдылар. Амма тезликлә дә буна пешман олдулар. Ешитдим ки, бизи ахтарырлар. Бәли, ахтарырдылар ки, јенидән һәбсханаја салсынлар. Нијә? Чүнки бизим чох шејдән хәбәримиз олдуғуну сонрадан јәгин едибләр. Биз Бајылда мәһбусларын башына олмазын ојунларын ачылдығыны билирдик. Бу сирр јајылмасын дејә бизи јенидән ичәријә салмаг истәјирдиләр. Чохларыны салдылар да. Анчаг мән гачдым.

Әлә кечмәмәк үчүн јолландым Москваја. Һисс етдим ки, мәни бурада танычаглар. Одур ки, јолуму давам етдирдим Ленинграда. Бу шәһәр нисбәтән тәһлүкәсиз ола биләрди мәним үчүн. Кетдим ораја. Һә, бир шеји унутдум: бундан әввәл Шамхорда икинчи дәфә орта мәктәби гуртардым. Ахы, әввәлки аттестатымы алмышдылар. Сонралар дүшүнүрдүм ки, Шамхорда мәни онунчу синфә гәбул еләмәклә директор бөјүк рисг едибмиш.

Хүласә, Ленинградда бир тәһәр башымы кирләјирдим. Тәсадүфи ишләрдә чалышырдым. Мәни театр кассасында штатданкәнар кассир кими ишләмәјим хилас етди. Бу ишә мәни бурада јашајан һәмјерлимиз, мәшһур чәррах Һәсән Һәсәнов дүзәлтмишди. Һәсәнов кассанын мүдирини чәрраһијјә әмәлијјаты заманы өлүмдән хилас етмишди. Јахшылығын әвәзини чыхмаг үчүн о да мәнә көмәк әлини узатмышды. Јери кәлмишкән дејим ки, о вахт Ленинградда мәнә академик Мирәли Гашгајын гардашы Мирчамал Гашгај да көмәк етди. Мирчамал Иван Павлов вә академик Орбели илә јахын дост иди. Һәм дә Павловла бир јердә ишләмишдиләр.

1940-чы илдә Ленинград Малијјә вә Игтисадијјат Институтуна гәбул олундум. Бу, икинчи али мәктәб иди ки, гәбул олунурдум. Буна гәдәр Бакыда Сәнаје Институтуна да дахил олмушдум. Илк ајлар бир гәдәр чәтин олду, ахы, орта мәктәби доғма дилимдә гуртармышдым.

ЈАШАМАГ ҮЧҮН дәмир јол вағзалларында јүк дашыјыр, мүхтәлиф ишләр көрүрдүм. Чијинләрим јағыр олурду. Бир һәфтә бир чијнимдә, о бири һәфтә о бири чијнимдә дашыјырдым јүкү. Мүһарибәнин дөрдүнчү күнү көнүллү сурәтдә чәбһәјә кетдим. Әслиндә мән чәбһәјә кетмәјә дә биләрдим. Десәјдим ки, вәзијјәт беләдир, халг дүшмәнинин оғлујам, әлбәттә, е'тибар етмәздиләр. Лакин истәјирдим ки, һеч олмазса, чәбһәдә вурушуб һәлак олмағымла атамын ләкәсини аз да олса јујум...

Ленинград уғрунда дөјүшләрдән чох данышмајачағам. Бүтүн мүһасирәни Ленинградда кечирдим. Дөрд орден вә чохлу медаллара лајиг көрүлдүм. Атамын гатилләриндән биринин 11 дәфә тәшәккүрүнә лајиг көрүлдүм. Али баш командан Сталини дејирәм.

Тез-тез Ленинграддан анама мәктуб јазырдым: дөјүшүрәм, сағ-саламатам. Әлбәттә, артыг сөз јазмаг лазым дејилди. Билирдим ки, анам чох ағыр шәраитдә јашајыр. Һеч олмазса бу мәктублар она тәсәлли кәтирә биләрди...

Инди дә Шүкријјә нәнәни динләјәк: Ана бир аз тохдајыб, данышдырмаг олар.

—Сәккиз ил јарым дүшәркәдә галдым. Шимали Газахыстанда. Кечәләр ишләјирдик, күндүз евдә олурдуг. Она көрә кечә ишләдирдиләр ки, көрән олмасын. Әл машынында һәр чүр пал-палтар тикирдим. Чаванлыгда өјрәнмишдим. Јахшы ки, өјрәнмишдим, чәтин күнләрдә карыма кәлди. Сүркүн илләриндә олмазын әзабыны чәкдим. Ән бөјүк дәрдим о иди ки, көрәсән балаларым нечә доланырлар, сағ-саламатдырлармы? Бала, кениш данышмаға еһтијач вармы? Ән ади һүгуглардан мәһрум едилмиш инсанын һәјаты кимә мараглы ола биләр? Инсан һәр шејә дөзәрмиш. Мән дә дөздүм. Ушагларым да дөздүләр...

1946-чы илдә кәлдим Бакыја, евимизә. Доланмаг чох чәтин иди. Ачлыг һөкм сүрүрдү. Јахшы ки, бу тикиш әлимдән тутду, гојмады бизи ачындан өлмәјә. Евдә отурурдум, кәлинләр-гызлар кәлирдиләр ки, бәс ај хала, мәнә бир дон тик, нә билим бир кофта тик. Атам, анам тәрәф дә кәләрди. Бири гәнд, бири сабун, бири нә билим јемәјә, ичмәјә бир шеј кәтирәрди...

ШҮКРИЈЈӘ НӘНӘ јенә хәјала кедир. Фикри өтән илләрлә мәшғулдур. Буну сифәтиндән, көзләриндән охумаг мүмкүндүр. О, сөһбәтинә давам едир. Сөјләјир ки, үч бачы, ики гардаш олмушуг. Бачыларым Акифә, Нәзирә рәһмәтә кедибләр. Гардашым Мәммәд дә чаван өлдү. Фуад јашајыр, Батумда мүәллимдир. Билмирәм, мән нијә јашајырам?... Батумла әлагәмиз вар, ушаглар кедиб-кәлирләр...

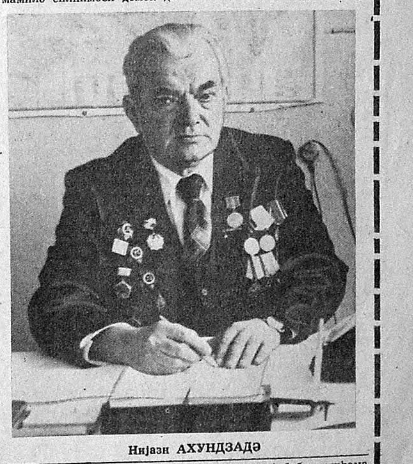
Нијази илә сөһбәтими хатырлајырам. О дејирди:

—1946-чы илдә ордудан бурахылдым. Анамла ејни вахтда Бакыја јола дүшмүшүк. Мән Ленинграддан, о, Газахыстандан. Мәни көзләмәјибләр. Дедиләр ки, анам кедиб Ачарыстана. Атамы унутмамышдыг. 1946-чы илдә мәктубла Бағырова мүрачиәт етдим. Бир дәфә дә 1951-чи илдә. Бу мүрачиәтләрин өзү мәним үчүн, үмумијјәтлә аиләмиз үчүн бөјүк тәһлүкә төрәдә биләрди. Стандарт чаваблар верирдиләр. (Јазышма һүгугумуз јохдур).

Чох чәтинликлә Јылмазы Володарски фабрикинин ушаг евиндә тапдым. Ағыр хәстә иди. Күч-бәла илә дирилтдик. Үчүнчү дәфә али мәктәбә гәбул олундум. Бу дәфә университетин кеолокија факүлтәсинә.

Мүсибәтимиз давам едирди. Һәлә Сталин өлмәмишди, Бағыров тутулмамышды. Аилә һәјаты гурмаг да проблемә чеврилмишди. Ким иди халг дүшмәнинин оғлуна гыз верән. Нәһајәт, иш елә кәтирди ки, әслән Тифлисдән олан тәләбә јолдашымла аилә һәјаты гурдум. «Хошбәхтликдән Халисәнин дә атасы «халг дүшмәни» имиш.

1955-чи ил декабрын 17-дә ССРИ Али Мәһкәмәси һәрби коллекијасынын гәрары илә атама бәраәт верилди. Амма, һәлә бу да гара ләкәләрин үстүмүздән тамамилә силинмәси демәк дејилди.

Нијази АХУНДЗАДӘ

Мәни дә, о бири гардашларымы да вәзифәјә гојмурдулар. Вәзифә дејәндә бир аз гејри-тәвазөкар чыхыр. Јә'ни тәбии инкишафа гојмурдулар. Али тәһсилин, бөјүк исте'дадын, габилијјәтин олса да сырави әмәкдаш кими фәалијјәт көстәрмәлијдин. Тәсәввүр едә билмәзсиниз бу нә демәкдир? Чох јердә ишләмишәм: Елми-тәдгигат институтунда, Шамхорда, 1954-чү илдән дә Иншаат Материаллары Назирлијиндә.

—Нијази мүәллим, нечә олуб ки, шаирин, әдәбијјатшүнасын өвладларындан һеч бири онун јолуну тутмајыб, «һуманитар мејлли» олмајыб?

—Халг дүшмәнләринин, үмумијјәтлә, режим үчүн е'тибарсыз адамларын өвладларына һуманитар тәһсил алмаг гадаған едилмишди. Бу, нечә дејәрләр, јазылмамыш, (бәлкә дә јазылмыш), лакин чиновникләр тәрәфиндән сөзсүз јеринә јетирилән бир ганун олуб. Јәгин, атама бәраәт верилмәсәјди кичик гардашым Јылмаз да һүгугшүнас ола билмәзди...

Сөһбәтин бу јериндә Һачы Зејналабдин Тағыјевин гызы Сара ханымын нечә ил әввәлки бир сөзүнү хатырладым. О дејирди: «Һөкумәт ичазә вермәди ки, оғлум лазыми тәһсил алсын». (Тағыјевин нәвәси нефт мүһәндисидир). «Лазыми тәһсил» дејәндә ана оғлунун һуманитар пешәјә јијәләнмәмәсинә ишарә едирди. О, сөјләјирди ки, атамын итиб батмыш зәнкин архивини гајдаја салмаг өзү бир елми ишин мөвзусуну тәшкил едә биләрди.

Шаирин һәјат јолдашынын бир сөзүнү һеч унуда билмирәм. О дејирди: «Бағыровун көкү кәсилди, биз јашајачағыг». Доғрудан да Чавад нәсли јашајыр, гол-будаг атмагда давам едир. Нијазинин, Ајдынын, Тукајын, Јылмазын ушаглары, нәвәләри гол-будаг атырлар. Онлар бабаларынын хатирәсини һәмишә әзиз сахламаға чалышырлар. Нәнәләринин дә гајғысына галмагдан усанмырлар. Бу јај Шүкријјә нәнәнин көрүшүнә кетмишдим. Кәлини Чәмән бачынын (Ајдынын арвады), гоһумлары Аида вә Зүлфијјәнин онун башына пәрванә кими доландыгларынын шаһиди олдум. Буна тәәччүбләнмәдим. Бурада тәәччүблү бир шеј јохдур. Анчаг, севиндим.

НИЈАЗИ ИЛӘ сөһбәтимизә гајыдырам. Демәк олар ки, Әһмәд Чавадын архиви јохдур. Ики китабчадан («Гошма» вә «Далға»), ики шәкилдән —Әһмәд Чавадын ајрыча вә аиләси илә бирликдә—башга бир шеј јохдур. Амма, дејирләр әлјазмалары јанмыр, итиб батмыр. Мүмкүн дејил ки, шаирин, әдәбијјатшүнасын, тәрчүмәчинин кимдәсә, һарадаса әлјазмасы, мәктубу, ишыг үзү көрмәмиш ше'рләри олмасын. Шаирин архивинин олмамасы да мәни тәәччүбләндирмир. Әһмәд Чавад кими «тәһлүкәли дүшмәнин» изини, хатирәсини белә јаддашлардан силмәјә чалышмышлар. Инанырыг шаири танıјанларда, онун достларында халгымызын накам оғлу барәдә мүәјјән сәнәдләр (автограф да сәнәддир) вардыр. Бу барәдә редаксијаја јазачагларына бөјүк үмид едирик.

Мәнә белә кәлир ки, Әһмәд Чавад әдәбијјат тарихимиздә сирли шәхсијјәтләрдәндир. Бу сирри бизим үчүн сирр едән онун бөјүк тәвазөкарлығыдыр. Тәсәввүр едирәм, һәтта «Лејла» ше'ринин бир мисрасыны да шаирә иттиһам кими тәгдим едән мүстәнтигә Әһмәд Чавадын чавабыны. Јох, чох күман ки, чаваб вермәјиб бу иттиһама. Будур, һәмин мисра

Дејирләр бир заман Гарабағ чәннәт имиш.

Мүстәнтиг сөјләјин, бунунла нә демәк истәмишсиниз? Гарабағ бир заман чәннәт имиш. Паһ, бәс инди? Гарабаға нә олуб инди? Аз гала шаирин башыбош мүстәнтигә истеһзасыны ешидирәм....

Инсан вә шаир өмрү. Бу өмрүн бир нечә аныны тәсвир еләмәјә чалышдым. Чалышдым ки, бүкүнкү нәслимиз ләјагәтли бабаларындан бири илә таныш олсун.

Ј. ИСМАЈЫЛОВ.

ХАРИЧДӘ КӘНЧЛӘРИН ҺӘЈАТЫ

Нју-Јорк. Артыг сентјабр ајы гуртарыб, анчаг АБШ-ын дөрд штатында 78 мин мәктәбли һәлә дә мәшғәләләрә башламамышдыр. Пенсилванијанын, Мичиганын, Иллинојсун вә Оһајонун мүәллимләри үч һәфтә бундан габаг башладыглары тәтили давам етдирирләр. Онлар мәктәбләр идарәси илә әмәк вә синифдәнкәнар ишләр үчүн верилән һаггын артырылмасы һүгугуну тә'мин едән јени әмәк разылығына кәлмәк истәјирләр. Көһнә мүгавиләләрин һәјата кечирилмәси мүддәти ијулда гуртармышдыр, лакин мәктәбләр идарәси мүәллимләрин һаглы тәләбләрини јеринә јетирмәкдән гәти бојун гачырырлар.

Пекин. Тјананменин пајтахтында мәркәзи мејданын јанында, зәһмәткешләрин мәдәнијјәт сарајынын габағында сәһәр тездән бөјүк чанланма вар иди. Сарајын габағындакы кениш саһә үзләрини севинч, хошбәхт күлүш бүрүјән ушагларла долу иди. Јарашыглы транспарантларда «Биз сүлһ истәјирик, биз кәләчәјә бахырыг» сөзләри јазылмышды.

БМТ-нин һимајәси алтында кечирилән «Ушаглар вә сүлһ» бејнәлхалг күнүнә һәср едилмиш бејнәлхалг ушаг рәсмләри мүсабигәсиндә өлкәнин мүхтәлиф шәһәрләриндән кәлән 500 чинли, һәм дә 12 өлкәнин дипломатик ишчиләринин ушаглары иштирак етмишдир.

Сүлһ һәр шејдән көзәлдир. Мүсабигәнин әсас мөвзусу беләдир. Онун јенијетмә иштиракчылары буну бир даһа сүбут етдиләр. Ушагларын демәк олар ки, бүтүн рәсмләриндә мүһарибәсиз планет, күнәш, ај вә су рәмзләри өз әксини тапмышды.

Јарышын гајдаларына көрә һәр иштиракчы 40 дәгигәдә сүлһ, дүнјанын кәләчәји һаггында өз тәсәввүрүнү чанландырмалы иди. Нәһајәт, ушаглар асфалт үзәриндә хырда рәнкләрлә өзләринин садә рәсмләрини һәкк етмәјә чалышмышдылар.

Мүсабигәдә јенијетмәләрдән башга 4 јашындан 12 јашына гәдәр ушаглар да иштирак едирдиләр. Онларын һәр бири сүлһ һаггындакы тәсәввүрләриндән башга, мүһарибәсиз дүнја арзуларыны әкс етдирмишләр.

Хошимин. Бурада ушаглара јардым фонду јарадылмышдыр. Онун тәшәббүскарлары вә биринчи әманәтчиләри Хошиминин ичтимаи вә дини тәшкилатлары, зијалы нүмајәндәләри олмушлар. Онлар бүтүн вјетнамлылары, һәм дә бејнәлхалг тәшкилатлары фонда көмәк етмәјә чағырмышлар.

Вјетнам Сосиалист Республикасынын ири игтисади вә мәдәнијјәт мәркәзиндә ушаг фондунун јарадылмасы ушагларын вә јенијетмәләрин вәзијјәти илә әлагәдар нараһатчылығын нәтичәсидир. Белә ки, ушаг бағчаларында јемәк чатышмазлығындан ушагларын 50 фаизи нормал инкишаф етмирләр. Онлар сонрадан мәктәбләрдә пис охујур, дәрси атыр, күчәнин тә'сири алтына дүшүрләр. Азмаашлы зәһмәткешләрин ушаглары маддәләр мүбадиләсинин позулмасындан әзијјәт чәкирләр. Шәһәрдә евсиз авара ушаглар ордусу вар. Ушагларын бош вахтыны вә әјләнчәләрини мараглы тәшкил етмәк үчүн һеч бир иш көрүлмүр.

Јени јарадылан фондун вәсаити илк нөвбәдә хәстә ушаглара тибби хидмәтин јахшылашдырылмасына, зәиф инкишаф етмиш ушагларын тәрбијәсинә вә сахланмасына, бахымсызлығын вә авараҹылығын гаршысыны алмаға сәрф олуначагдыр.

Чилидә инсан һүгуглары кобудчасына позулур. Шәкилдә: Сантјагода нүмајишчиләрдән биринә диван тутулур. АП—СИТА-нын фотохроникасы.

Лусака. Кечән ил Чәнуби Африка ордусунун 400-дән артыг һәрби гуллугчусу интиһар етмәјә чалышмышдыр. Чәнуби Африка Республикасынын мүдафиә назири Магнус Малан мәтбуат конфрансында бу факты е'тираф етмишдир. Һәјатларына гәсд едәнләрин бә'зиләри бөјүк дозада наркотик гәбул етмиш, дикәрләри өзләрини пәнчәрәдән атмыш, газла зәһәрләмиш, күллә илә вурмаға чәһд көстәрмишләр. Онларын јарысы интиһар етмәјә мачал тапмыш, башгалары нәзир кәләндән сонра «сакитләшмишдир».

Чәнуби Африка Республикасынын ордусунда интиһар һаллары һеч дә тәсадүфи дејилдир. Гарадәрили «Террорчулары» өлдүрмәк истәмәјән әскәрләр апартеид үсулунун милитарист сијасәтинә гаршы е'тиразларыны билдирирләр.

Чәнуби африкалы кәнчләрин бир гисми бир даһа һәрби палтар кејмәјәчәјини гәрара алмышдыр. Рәсми мә'лумата көрә, һәр ил 3 миндән артыг чағырышчы ордуда хидмәт етмәкдән бојун гачырырлар. Чәнуби Африкада әскәри мүкәлләфијјәтин ләғв едилмәсиндә ағ иргә мәнсуб кәнчләрин тәшкилаты күчлү фәалијјәт көстәрир. Онун тәрәфдарларынын сајы күндән-күнә артыр. Тәкчә 1987-чи илдә Чәнуби Африка Республикасында узунмүддәтли һәбс олунмаг горхусуна бахмајараг чағырышчыларын дөрд нәфәриндән бири ордуда хидмәт етмәкдән бојун гачырмышдыр.

(СИТА).

ТӘНГИД ИСТЕ'ДАД ЈАРАТМЫР...

Сөһбәтимиздә кәнч тәнгидчи Низами ЧӘФӘРОВ вә кәнч шаир Вәли ХРАМЧАЛЫ иштирак едирләр

—Истәрдим ки, әввәлчә әдәби кәнчлијин һансы јарадычылыг проблемләри әтрафында сөһбәт кетдијини өзүмүз үчүн ајдынлашдыраг. Мәнчә, о проблемләрдән данышмаг лазымдыр ки, онлар әдәби кәнчлијин өзүнү даһа чох дүшүндүрүр вә [illegible] мүмкүн гәдәр објектив [illegible] мүлаһизәләринизи [illegible] имканымыз олсун.

Һазырда әдәби просесдә гәрибә бир мәнзәрә јараныб. Әдәби кәнчлик өзүнүн чидди елми-тәнгиди фикрин диггәтиндән кәнарда галдығындан нараһатлығыны нәзәрә чарпдырыр. Бурасы данылмаздыр ки, [illegible] проблемләриндән сөз ачырлар. [illegible] әсасән чап проблеми, тәшкилати гајғылар [illegible] әдәбијјат әтрафында мүхтәлиф сәвијјәләрдә апардығы сөһбәтләрдән белә бир нәтичә чыхыр ки, кәнч әдәбијјатын [illegible] формалашмасы, [illegible] ахарында ортаја чыхан бәдии-естетик тәмајүлләр барәдә елми-тәнгиди фикрин вачиб нәзәри мүлаһизәләринә, үмумиләшдирмәсинә күчлү еһтијач вар.

Низами Чәфәров: Әдәби просесдә әдәби кәнчлијин тутдуғу мөвгә тәнгиди-естетик тәфәккүрү һәмишә дүшүндүрүр. — Азәрбајчан Јазычылар Иттифагынын бир гәдәр әввәл бу мәсәләјә һәср олунмуш пленуму кестәрди ки, кәнч әдәби гүввәләр бу күн дә әдәби-ичтимаи фикрин диггәт мәркәзиндәдир, истәр тәнгидчи Камил Вәлијевин мә'рузәсиндә, истәрсә дә мә'рузә әтрафында чыхышларда [illegible] нараһатлыг да өзүнү дәрһал һисс етдирирди вә көрүнүр, бизим һамымызы «Натәван» клубуна јыған апарычы һисс дә бу иди. Јохса, әслиндә бир јерә јығылмаға да дәјмәзди. Вәли дә мәним сөзүмү тәсдиг едәр ки, орада, принсип е'тибарилә, һәддиндән артыг ачыг сөһбәт кетди, һәтта сөһбәт о гәдәр ачыг иди ки, пленумда дејиләнләри әввәлки адәт үзрә сонра чајханада шәрһ еләмәјә еһтијач олмады, — ким нә демәли идисә демишди, ким нә ешитмәли идисә ешитмишди... Кәнчлик нә гәдәр «ингилаби» чыхыш етсә дә мә'лум олду ки, пленума әлибош кәлиб, — онларча ше'ри чыхыб, лакин елә бир әкс-сәда доғурмајанлар ајагларыны јерә дөјүб ше'рләринин манеәсиз чап олунмасыны, китабларынын бурахылмасыны тәләб едирдиләр... Инди бунун гаршысында чидди елми-тәнгиди фикир нә етмәлидир?.. О да вурур гулагардына... Чүнки чидди елми-тәнгиди фикир чидди јарадычылыг факты үзәриндә дүшүнә биләр... Ја да белә олур: тәнгидчи башлајыр софистикаја, о шеј ки јохдур, онун мөвчудлуғуну «сүбут едир», — буну да анчаг исте'дадлы тәнгидчи бачарыр. Вә беләликлә «чидди елми-тәнгиди фикрин» мејданы даралыр, о гәдәр даралыр ки, типолокијасы итир...

Вәли Храмчајлы: Бурада мән Низами илә бир јандан разылашырам, бир јандан исә јох. Дүздүр, кәнчләр онлара һәср олунмуш пленума әлибош кәлмишдиләр. Онлар тәнгидин диггәтини әдәби кәнчлијин јарадычылыг проблемләри әтрафында дүшүнмәјә чәлб етмәкдән даһа чох чап проблеминдән сөз ачдылар. Лакин бу нәслин јарадычылығынын елми-тәнгиди фикрин диггәтиндән кәнарда галмасында мән башга бир ганунаујғунлуг көрүрәм. Белә ки, кәнчләр чох аз чап олунурлар, илк китабларынын чыхмасы илләрлә кечикдирилир. [illegible] чап [illegible] етмәли [illegible] пленумда [illegible] Вахт [illegible] әлибош [illegible] сәнәтә [illegible] даһа јахшы [illegible] милли поетик тәфәккүрә [illegible] чалышыр. [illegible] исте'дадлар вар вә бунлар [illegible] аз-чох [illegible]

Н. Ч: Әлбәттә, 80-чи илләрдә поезијада исте'дадлы кәнчләр дә кәлир — Сәмәд Гарачәлән, Акиф Сәмәд, Тофиг Гарагаја, Сабир Сарван, Маһмуд Вәли, Чаваншир Елоғлу, Рафиг Вәлизадә... Лакин, көрүнүр, поетик фикрин инкишафына исте'даддан башга да тә'сир едән ичтимаи-естетик сәбәбләр вар, она көрә дә поезијада 80-чи илләрин өзүнүтәсдиг күчү һисс олунмур; јазырлар, өзү дә пис јазмырлар, амма заманын образыны јарада билмирләр, заман өз естетик мәзмунуну тә'кидлә кизләдир...

Низами Чәфәров.

80-чи илләрдә әдәби кәнчлијин әсас нөгсаны онда «естетик савадын чатышмамасы»дыр; инанмырам ки, поетик фикримизин инкишаф мәнтигини конкрет материал әсасында һәзм етмәмиш адам исте'дадынын тәбии енержисини истигамәтләндирә билсин, Сәмәд Бурғун она көрә Сәмәд Вурғун олду ки, милли поетик тәфәккүрүн XX әсрдәки диалектикасыны ашкарлады: М. Фүзули илә М. П. Вагифә әсасланды, нәтичәдә, бөјүк сәнәт јаратды..'

Естетик-бәдии тәмајүлләр мәсәләсинә кәлдикдә исә демәк истәрдик ки, 80-чи илләрдә әдәби кәнчлијин јарадычылығы үчүн бу чүр тәснифи апармаг өзүнү доғрултмур; тәмајүл-формал мәсәлә дејил, һечада, јахуд сәрбәстдә јазмагла тәмајүл јаранмыр, — бизим ше'римиздә һәгиги естетик-бәдии тәмајүлләр сонунчу дәфә XX әсрин әввәлләриндә олуб, ондан бәри бир-бириндән о гәдәр дә фәргләнмәјән үслублар вар, мејл адына еклектик манералар вар, — бунлар исә естетик-бәдии тәмајүл дејил.

Нәһајәт, ону да дејәк ки, әдәби кәнчлијин јарадычылыг имканлары барәдә тәнгидин сөзү елми-естетик тәфәккүр үчүн марағлыдыр, — тәнгид исте'дад јаратмыр...

—Сәнәтдә ән башлыча вә даими проблемләрдән бири мөвзу проблематикасыдыр. Мөвзу дедикдә јада ән әввәл Заман дүшүр, Ичтимаи варлыг дүшүр. Әдәби кәнчлијин јарадычылығына кәлдикдә конкрет дөвр, заман кәсијин бүтүн сијаси, сосиал, мә'нәви, әхлаги, психоложи мүнасибәтләр системи илә, бүтүн зиддијјәтләри илә онун јарадычылыг характериндә даһа габарыг әкс олунур. Кәлин, көрәк, кәнчлијин конкрет дөврүн диггәсинә, ичтимаи сифаришә реаксијасы нечәдир? Јашадығы дөврүн ичтимаи-сијаси мәнзәрәсиндән нечә баш чыхарыр? Әдәби кәнчлик һансы мөвзулары өзүнә даһа мәһрәм һесаб едир? Вәтәндашлыг мөвзусуна, мәһәббәт мөвзусуна һансы естетик-фәлсәфи вә мә'нәви-әхлаги критеријалардан јанашыр?

Н. Ч.: Мөвзу проблемини заман һәмишә редактә едир; каһ бу, каһ да дикәр мөвзуну актуаллашдырыр; мәсәлән, 60-чы илләрдә мүһарибә мөвзусу фәал иди, чүнки әдәбијјата көзләрини ачанда мүһарибәнин доғурдуғу дәһшәтләри көрән нәсил кәлмишди... 60-чылар мүһарибә дәһшәтләриндә, әслиндә мүһарибә илә һеч бир әлагәси олмајан ичтимаи ағрыларыны да ифадә едирдиләр. Јахуд еколожи проблемләр галдырылан әсәрләрдә инсанын мә'нәви тәмизлијинә чағырыш да тәһтәлшүүр шәкилдә фактлашырды... Дурғунлуг дөврү заманын «мәтналты» мөвзуларыны јетирмәкдә иди, — Дүздүр, бу, нәсрдә даһа ајдын көрүнүрдү, диференсиал шәкил алмышды, өз нөвбәсиндә ше'р дә кәнарда галмамышды: Һ. Арифин, Н. Һәсәнзадәнин, М. Аразын, Ә. Кәримин јарадычылығында буну көрүрүк, 70-чи илләрдә «мәтналты» дүшүнмә техникасы експериментләр һесабына бир гәдәр дә тәкмилләшди: Р. Рөвшән, Ә. Салаһзадә, В. Чәбрајылзадә јазыб јаратдылар.

80-чиләрин, јә'ни букүнкү әдәби кәнчлијин јарадычылығында елә мөвзулар вар ки, 60-чыларын, јахуд 70-чиләрин диггәси илә кәлир, елә мөвзулар да вар ки, әбәдидир... Әдәби кәнчлијин о нүмајәндәләри ки, 70-чиләрин тә'сири илә јетишир, мәсәлән, Т. Гарагаја, Әлисәмид, Һәмид Һерисчи, Ајдын Улуханлы, онлар һәмин нәслин мөвзу марағыны да әкс етдирирләр; лакин бурада бир мәсәлә вар: 70-чиләрин мөвзу експериментләрини 80-чиләр бә'зән норматив кејфијјәт факты кими гәбул едирләр, — бу исә әлбәттә, бөјүк сәнәт бахымындан нагис һалдыр.

Әдәби кәнчлијин әсас ахтарышлары мәһәббәт мөвзусу контекстиндә кедир, — бунун тарихи тәчрүбәси вар; лакин бу күн мәһәббәт мөвзусуну кәнчлик тарихи норматившлијиндә гаврамыр, мөвзу деформасија олунур, стилизасијалара мә'руз галыр, башлычасы исә ичтимаи мәзмунла зәнкинләшир. Ејни заманда бу, 30-чу илләрин вулгар зәнкинләшмәси дејил...

Мәһәббәт мөвзусундан кәнарда поезија јохдур, — бунун һәм ичтимаи-психоложи, һәм естетик, һәм дә, әкәр истәсәниз, физиоложи әсаслары мөвчуддур; бурада Зигмунд Фрејдин инчәсәнәтин мәншәјинә даир мүлаһизәләрини јада салмасаг да, мәнчә, һәр шеј ајдындыр, лакин әдәбијјата ән чох халтурачылары да мәһз мәһәббәт мөвзусу кәтирир... Она көрә ки, мәһәббәтә мүнасибәтдә һамынын исте'дады ејнидир вә бу ејнилик имкан вермир ки, мәсәлән, кәнч шаирә үз тутуб дејәсән: сән мәһәббәтин нә олдуғуну билмирсән!..

Ичтимаи-сијаси мөвзулара кәлдикдә исә бурада замана бирбаша тәмас биринчи кејфијјәтдир... Чәмијјәтдә јенидән гурулма просеси кедир, ичтимаи мүнасибәтләрдә ингилаби дәјишиклик баш вермәкдәдир, бир тәрәфдән дә Гарабағ һадисәләри республикамызын мә'нәви иглиминә тә'сир етди... Һәләлик кәнчлик әтрафымызда (вә өз дахилимиздә) баш верән бу һадисәләрин анчаг ичтимаи-сијаси мәзмунуну дәрк едир, естетик дәрки исә ләнк кедир, јахуд һеч кетмир.

В. Х. Мәнчә, мөвзу шаир нараһатлығындан доғмалыдыр. Сәнә доғма мөвзу һансыдырса вә ондан јазырсанса, ше'р тәбии, исти алыначаг. Мән белә фикрин гәти тәрәфдарыјам ки, һәр кәсин доғма мөвзусу вар. Поезијанын әзәли мөвзусу олан мәһәббәт дә беләдир. Низами чох доғру дејир ки, бу мөвзу һәм һәгиги шаири кәшф едир, һәм халтурачылары әдәбијјата кәтирир. Бу мүгәддәс һисс әсла јамаг көтүрмүр. Инди мәһәббәт мөвзусунда јазылан бир чох ше'рләр ја ади севки мәктубудур, ја да севән тәрәфләрдән биринин иттиһамнамәси. Акиф Сәмәд демишкән:

Нә гәдәр Бәнөвшә, нә
гәдәр Акиф,
Нә гәдәр накам вар,
көрән дүнјада.
Елә бирчә имиш Кешишин
гызы,
Елә бирчә имиш Кәрәм
дүнјада.

Вәтәндашлыг мөвзусу Вәтән торпағыны бајағычасына тәрәннүм дејил, бајраглара «урра» демәк дә дејил. Вәтәндашлыг мөвзусу икијә бөлүнмүш торпаға ағыдыр, Гарајазы, Султанбуд мешәләринин мәһвинин гаршысыны вахтында алмаг үчүн чалынасы һәјәчан тәбилидир. Бир сөзлә, ичтимаи нараһатлыгдыр, бәшәри арзулардыр.

—Кәлин, әдәби кәнчлијин ахтарышларына, експеримент мәсәләсинә мүнасибәтимизи ајдынлашдыраг. Поезијада јарадычылыг ахтарышлары тәбии вә ганунаујғун бир просесдир. Әсас мәсәлә ондадыр ки, бу ахтарышлар һансы контекстдә вә һансы имканлар дахилиндә кедир. Бир вар — өз јарадычылыг потенсиалынын һүдудлары чәрчивәсиндә, заман-заман халгын мә'нәвијјатында формалашан, сүхурлашан естетик-бәдии нормалар һүдудунда ахтарышлар апарасан, — бу ахтарыш стихијалы, өз ахары илә кедир; бир дә вар —милли поетик тәфәккүр кенезисинә сөјкәнмәдән, бәдии-естетик дүшүнчәни өз тарихи нормативлијиндә гаврамадан, бу дүшүнчә тәрзинә, психолокијаја доғма вә јад елементләри нәзәрә алмадан, өтәри, заманын сынағына давам кәтирмәјән јарадычылыг мејлләринә, експериментчилијә ујасан. Сизә елә кәлмирми ки, 70-чи илләрдә әдәбијјата «јени далға» кими кәлән поетик чәрәјан ахтарышлар, експериментләр ахырында итиб-батды вә өз әдәби-естетик истигамәтини тапа билмәди. 80-чи илләр нәсли ичәрисиндә дә бу «експериментчилик носталкијасынын» давамчылары чохдур. Анчаг 80-чи илләрин бир чох исте'дадлы нүмајәндәләри әдәбијјата елә бирбаша өз бәдии-естетик јөнүнү тапмыш шәкилдә кәлдиләр. Онларын јаратдығы поезија милли поетик тәфәккүр кенезисинә әсасланыр, бу поезијанын сферасындан кәнарда олан материалы һәмин бу норматив естетиканын дашыјычылары гәбул еләмир, даһа доғрусу, һәзм еләмир..

Н. Ч.: Шүбһәсиз, еләдир вә сәнин бу сөзләринә, әслиндә, чидди бир шеј әлавә етмәк мүмкүн дејил... 70-чиләр, һәгигәтән, експериментләрини ахыра чатдыра билмәдиләр, ахыра чатмајан експеримент исә милли әдәби-бәдии тәфәккүрүн јаддашында галмыр; лакин елә күман етмәк олмаз ки, поезијада 70-чи илләрин бир гәдәр радикал ахтарышлары бүтүнлүклә мәһсулсуз галды, уғурлар да олду, кәшфләр дә олду, е'тираз ондадыр ки, бу ахтарышлар милли поетик тәфәккүр контекстиндән (бу контексти мин илләрин поетик ахтарышлар тәчрүбәси мүәјјән етмишдир) кәнарда кетди, кенезиси е'тибарилә еклектик характер дашыды...

80-чиләр 70-чи илләрин експериментләринә «гошулурларса», бурадан бир нәтичә һасил олачағына инанмаг чәтиндир, чүнки һәмин експериментләрин гаршысында дуран мәгсәд ајдын дејил... Експериментләрин «тәкрары» исә, әлбәттә, ән уғурсуз јолдур...

Вәли Храмчајлы.

Әдәби кәнчлијин елә нүмајәндәләри вар ки, 70-чи илләрин експериментләринә гошулур, сонра да 70-чи илләрдә В. Чәбрајылзадә барәсиндә кедән әдәби-тәнгиди сөһбәтин инди дә онларын һаггында кетмәсини көзләјирләр, — бу, мүмкүн дејил, бунун үчүн 70-чи илләрдә јашамаг лазым иди...

80-чи илләрдә поезијаја норматив естетик тәфәккүрү илә кәлән кәнчлик, мәним фикримчә, әдәбијјата 80-чи илләрин експериментчиләриндән чох шеј верир, онлар поетик тәфәккүрүмүзүн тәбии динамикасы үчүн, әлбәттә, исте'дадлары дахилиндә әлләриндән кәләни едирләр.

В. Х.: Мәнә елә кәлир ки, 60-чы илләрдә (бәлкә дә бир аз әввәл) башланан, 70-чи илләрдә В. Сәмәдоғлунун, Р. Рөвшәнин, В. Чәбрајылзадәнин, Дилсузун јарадычылығында көрүнән, бој верән, мүәјјән бәһрә верән ахтарышлар 80-чиләрин јарадычылығында лүзумсуз јерә узанды. Бу фикирлә разылашмаја да биләрләр. 60—70-чи илләрдә адларыны чәкдијимиз шаирләр даһа чох фолклор, даһа чох милли мә'нәви-әхлаги дүшүнчә контекстиндә ахтарыш апарырдыларса, 80-чы илләрдә Әли Сәмид, Т. Гарагаја, Н. Әһмәдли вә Һ. Һерисчинин ахтарышларында јад нотлар, тәрчүмә ифадәләр көрүнмәјә башлады. Буну мән тәбии дә һесаб едирәм. Чүнки һәр ағачын һансы бары верә биләчәји бәллидир. Ахтарышлары минииллик поетик јаддаш әсасында апаранда сәнәт бундан анчаг газаныр. Фикрими сүбут етмәк үчүн јашыдларымдан мисал кәтирим: «Гисас гијамәтә галмаз дејирләр, Галды гијамәтә мәним гисасым» (М. Көһнәгала), «Бирчә гарыш јол варыјмыш, Адәмдән Акиф Сәмәдә» (А. Сәмәд), «Араз ахыр аддамаға кәми јох, Араз охур пәрдәси јох, сими јох» (М. Илгар).

—Бир мәсәләни дә нәзәринизә чатдырмаг истәјирәм. Индики дөврдә үмуми филоложи тәфәккүр барәдә данышмаг, мәнә елә кәлир ки, олдугча вачибдир. Белә ки, әдәбијјат тарихи илә, фолклорла, мифолокија илә мәшғул оланын да, сырф елми-нәзәри, поетика мәсәләләри истигамәтиндә тәдгигат апаранын да, тәнгидчинин дә үмуми филоложи сәвијјәси јүксәк олмалыдыр. Әкс һалда әдәбијјат һагда анчаг бир тәрәфли, гејри-елми тәсәввүр јарана биләр. Бах, алдығыныз филоложи тәһсил, мөвчуд нәзәри-филоложи арсенал сизә нә вериб? Нечә фикирләширсиниз, әдәбијјаты дәјәрләндирмәдә, сәнәтә бахышда јени тәнгиди-филоложи тәфәккүр призмасындан чыхыш етмәклә мөвчуд стереотип критеријалар мәчмусуну, көһнәлмиш әдәби-нәзәри ме'јарлар системини дәјишдирмәк ишиндә кәнч тәнгидин һансы имканлары вар? Һазыркы филоложи сәвијјә әдәбијјаты гијмәтләндирмәк үчүн тәнгидә там имкан верирми?

В. Х.: Филоложи сәвијјәнин вә тәфәккүрүн тәнгидчидә чатышмамасы јазыларда примитивлијә, ән јахшы һалда субјективлијә кәтириб чыхарыр. Бә'зән белә дејирләр ки, тәнгидчи тәдгигат објектиндән јухарыда дурмалыдыр. Биртәрәфли фикирдир. Тәнгидчи Фүзулидән, Вагифдән, Вурғундан нечә јүксәкдә дура биләр ки? Анчаг бир мә'лум һәгигәт дә вар. Сәнәтин бүтүн нөвләрини, ајры-ајры мәрһәләләри дәјәрләндирмәк үчүн тәдгигатчы, тәнгидчи фәлсәфәни дә, естетиканы да, поетиканы да, әдәбијјат тарихини дә, психолокијаны да билмәлидир. Шаир, јазычы, рәссам бу ганунаујғунлуглары һисси, тәбиәти, фәһми вә с. илә дәрк едә биләр. Сәнәтдә кәлдији доғру гәнаәтләринин елми изаһыны билмәјә биләр. Анчаг бу доғру вә ја јанлыш гәнаәтләрин елми изаһыны тәнгидчи верә билмәлидир. Бах, бу анда тәнгидчи тәдгиг еләдији објектдән јүксәкдә дурур.

Н. Ч.: Әдәби-тәнгиди тәфәккүр тиположи һадисә кими мөвчуд дејил, үмуми филоложи тәфәккүр вар; амма пешәкарлығын истигамәти бахымындан тәнгидчинин функсијасы бир гәдәр мүрәккәбдир... Ичтимаи-тарихи инкишафын елә мәрһәләләри олур ки, тәнгидчи бөјүк әдәбијјатдан, онун мәнафејиндән чох, дөврүн сосиал-сијаси мәнафејини мүдафиә етмәли олур; мүгајисә үчүн дејәк ки, 20-чи, 30-чу, һәтта 40—50-чи илләрдә тәнгид бир сыра һалларда милли әдәби-бәдии тәфәккүр мәдәнијјәтинин бирбаша әлејһинә кедирди, о әсәрләр тә'рифләнирди ки, орада мәсәлән, тој кечәсиндә гәһрәманлар јағыш јағыб колхозун памбығыны батырачағындан нараһат олурдулар. Тәнгид, шүбһәсиз, белә демәли иди, чүнки партија да, һөкумәт дә буну тәләб едирди.

Әдәби-тәнгиди тәфәккүрүн филоложи тәфәккүрдән ајры дүшмәси әдәбијјатымыз үчүн баһа баша кәлди. 80-чи илләрин тәнгидиндә дә бә'зән бу «ән'әнә» давам едир. Тәнгидчи республиканын ичтимаи-сијаси, игтисади-тәсәррүфат һәјатындан данышыр, әдәбијјат галыр бир тәрәфдә, көрүнүр, филоложи савад мәһз бу јердә тәнгидин көмәјинә кәлмәлидир.

Јенидәнгурма, јени тәфәккүр һадисәләрин маһијјәтинә вармағы тәләб едир, —әдәби просес дә биринчи нөвбәдә естетик һадисә кими, изаһ вә шәрһ олунмалыдыр, — кәнч тәнгидин гүввәләри дә бурада чәмләнмирсә, биз демәк, тәнгиди тәфәккүрүн имканларындан оптимал истифадә етмирик.

—Јенидәнгурма вә онун ортаја атдығы јени тәфәккүрдән сөһбәт кедәндә, илк нөвбәдә, тарихин ики мәрһәләсинә — әдәби-ичтимаи фикрин даим диггәт мәркәзиндә олан шәхсијјәтә пәрәстиш вә дурғунлуг дөврүнә мүнасибәтимизи билдирмәк лазым кәлир. Истәјирәм ки, мәсәләјә мә'нәви аспектдән нәзәр салаг. О дөврләрин мә'нәви әхлаги аб-һавасыны характеризә едән әксәр јазыларда чәмијјәт, адамлар, елә бил ки, бир-бири илә әкс мөвгеләрдә дајанан ики дәстәјә бөлүнүр: гатилләр вә мәһв едиләнләр; мүһафизәкарлар вә оппозисија гүввәләри. Инди исә јенидәнгурманын әлејһдарларындан, дүшмәнләриндән данышырыг. Һамы дүшмәни кәнарда ахтарыр. Бир нөв мүчәррәдлик јараныр. Оппозисијаны мадди гүввә кими мүтләгләшдирмәк олмур. Белә бир фикир дә вар ки, чәмијјәт инди һәм шәхсијјәтә пәрәстиш дөврүнүн, һәм дә дурғунлуг дөврүнүн мә'нәвијјатыны, әхлагыны мирас кими өзүндә јашадыр вә адамларын, чәмијјәтин бундан сәрф-нәзәр олунмасы үчүн илләрлә мә'нәви јенидәнгурулма, ичтимаи әхлагда тәмизләнмә иши кетмәлидир. Демәли, манеәни, гаршыдурманы һеч дә кәнарда јох, чәмијјәтин өзүндә јашатдығы икили мә'нәви-әхлаги аләмдә, дүшүнчә тәрзиндә ахтармаг лазым кәлир. Елә буна көрә дә сәнәтин, әдәбијјатын чәмијјәтин етик-естетик тәрбијәсиндә, мә'нәви-әхлаги чәһәтдән тәмизләнмәсиндә ролу әвәзсиздир. Бу мә'нада бәдии дүшүнчәдә мә'нәви јенидәнгурманы нечә тәсәввүр едирсиниз?

В. Х.: Меһди, јенидәнгурма дөврүндә дајаныб шәхсијјәтә пәрәстиш вә дурғунлут илләринә мә'нәви аспектдән нәзәр салаг, — дејирсән. О, адыны чәкдијимиз дөврләр игтисадијјатымыза, дахили вә харичи сијасәтимизә, психолокијамыза зијан вуруб. Анчаг әдәбијјат өз ишини мүәјјән мә'нада көрә билиб. «Сакит Дон», «Вагиф», «Инсан», «Дәли Күр», «Идеал», «Гәтл күнү», «Дәјирман» һәмин дөврләрдә јараныб.

Шәхсијјәтә пәрәстиш вә дурғунлуг дөврү илә бағлы һадисәләрин ишыгландырылмасы олдугча лазымдыр. Сталинизм чәмијјәтә чох мә'нәви јаралар вуруб. Фјодор Раскольниковун 1939-чу илдә јаздығы «Сталинә ачыг мәктуб» (мәктуб бу јахынларда «Неделја» гәзетиндә чап олунуб) Сталинин шәхсијјәтинин мүәјјәнләшмәсиндә, мән дејәрдим ки, чох гијмәтли јазыдыр.

Н. Ч.: Шәхсијјәтә пәрәстиш дөврүнүн ичтимаи-мә'нәви структуру һәлә о гәдәр дә ашкарланмајыб. Бә'зи јазылардан белә чыхыр ки, куја 30-чу ил һадисәләрини төрәдәнләрин, сөзүн кениш мә'насында, варисләри (вә давамчылары, — мән буну чидди дејирәм) бизим арамызда (лап елә дахилимиздә, мә'нәвијјатымызда) јашамыр. Әкәр һәмин гатиллик, чанилик стихијасынын әлинә фүрсәт дүшсә, һеч шүбһәсиз, бу күн даһа бөјүк фачиәләр төрәдә биләр...

Мә'нәвијјатымызда икилијин олдуғуну мүтләгләшдирмәк дә дүзкүн дејил, бу елә чәмијјәти јенидәнгурманын тәрәфдарларына вә дүшмәнләринә бөлмәк кими бир шејдир... О ки галды бәдии фикирдә мә'нәви јенидәнгурмаја, мәнә елә кәлир ки, бу барәдә бизим бундан сонра данышмаға имканымыз даһа чох олачаг... Она көрә ки, јаранан бәдии материал бизи ардычыл олараг бу барәдә дүшүнмәјә мәчбур едәчәк,— һәләлик материал олмадығы үчүн биз нә дејә биләрик?..

—Сөһбәтә көрә сағ олун. Елә билирәм ки, әдәби кәнчлијин, үмумән әдәбијјатымызын проблемләри илә бағлы бә'зи мәсәләләрин ајдынлашдырылмасында аз да олса, бу сөһбәтимизин фајдасы олачаг, вә биз ишкүзар сөһбәтләримизә «Азәрбајчан кәнчләри» гәзетинин сәһифәләриндә бир даһа гајыдачағыг.

Сөһбәти апарды:
Меһди ШЫХЛИНСКИ.

ШАИРЛӘ КӨРҮШ

Мәдәнијјәт ишчиләринин республика һазырлыг вә ихтисасартырма курсунда тез-тез мараглы мәдәни-күтләви тәдбирләр олур. Бурада адлы-санлы зәһмәт адамлары, елм вә мәдәнијјәт хадимләри, шаир вә јазычыларла көрүшләр, сөһбәтләр, китаб мүзакирәләри кечирилир.

Нөвбәти көрүш С. М. Киров адына АДУ-нун журналистика кафедрасынын мүдири, филолокија елмләри доктору, шаир Фамил Меһди илә олмушдур.

Методика шө'бәсинин мүдири Рәфигә Садыгова шаирин һәјат вә јарадычылығы һаггында мә'рузә етмишдир.

Курсун динләјичиләриндән Земфира Рәһимова, Адилә Гулијева, Лејла Мирзәјева, Хошбәхт Гасымова, Сәнәм Чәбрајылова, Јеканә Мәммәдова шаирин ше'рләриндән охумуш, үрәк сөзләрини демишләр.

Көрүшүн сонунда Фамил Меһди јени ше'рләрини сөјләмиш вә курс динләјичиләринин суалларына чаваб вермишдир.

Чавид МӘММӘДБӘЈОВ.

ОХУЧУЛАРЫН ХАҺИШИ ИЛӘ

Гәзетимизин 27 сентјабр 1988-чи ил тарихли нөмрәсиндә дәрч олунмуш «Данышан» пишик» адлы јазыдан сонра истәр редаксијаја, истәрсә дә мәгаләнин мүәллифинә сајсыз-һесабсыз телефон зәнкләри вурулур. Зәнк едәнләр арасында алимләр, журналистләр, үмумијјәтлә, мүхтәлиф пешә саһибләри вар. Онлар һәмин јазыда һаггында сөһбәт кедән пишијин сөзләри тәләффүз етмәк габилијјәтинә тәәччүбләнир, бу барәдә әлавә мә'лумат верилмәсини вә гәрибә һејванын сахландығы евин үнванынын көстәрилмәсини хаһиш едирләр.

Бу күнләрдә бир груп зијалы илә јенидән Бабазадәләрин евиндә олдуг. Ев саһибләринин «Мәси» дејә чағырдыглары һәмин пишиклә танышлыгдан сонра бизимлә кедәнләрин тәәссүратыны сизә тәгдим етмәји өзүмүзә борч билдик.

Шаир **Нүсрәт Кәсәмәнли:** Һејрәтләнмәмәк мүмкүн дејил. Биз шаһид олдуг ки, јазыланлар доғрудур.

Актјор **Рамиз Әзизбәјли:** Мө'чүзәдир! Мән белә шеји јухумда да көрмәздим.

Азәрбајчан ССР Елмләр Академијасы биолокија елмләр бөлмәсинин елми катиби **Һамлет Рзајев:** Пишијин дејиләни сөзү јамсыламасы елмә мә'лум дејил. Она көрә дә Бабазадәләрин пишији һаглы олараг һамымызда һејрәт доғурур. Һәләлик бу фактын шәрһи гејри-мүмкүндүр. О, чидди елми араштырмалар тәләб едир.

Азәрбајчан ССР Елмләр Академијасы Физиолокија Институтунун баш елми ишчиси **Күндүз Мөвсүмов:** Һаггында сөһбәт кедән пишијин өз һәмчинсләриндән кејфијјәтчә фәргләнмәси шүбһәсиздир. О, мүсаһибинин (анчаг ев адамларынын) сualларына чаваб вермәјә чидди тәшәббүс көстәрир. Әлбәттә, она мә'лум олан, бәлкә дә әзбәрләдилмиш сөзләрлә. Бу сөзләри исә тәмиз тәләффүз етмир. Башга чүр ола да билмәз. Ахы, сөһбәт инсандан јох, һејвандан кедир.

Психолог-логопед **Мансур Аббасов:** Бә'зи чанлыларда сөзләри тәләффүзетмә габилијјәтинин мөвчудлуғу мә'лумдур. Анчаг бу, пишик үчүн надир һадисәдир. Бабазадәләрин һејәтдән тапыб бөјүтдүкләри пишијә сөзү тәкрар етдирмәк олур. Лакин о, дил-дамаг вә дил-диш сәсләрини бир гәдәр чәтинликлә јарадыр. Даһа чох боғазының «данышыр». Бу исә јегин ки, хүсуси тәмрин нәтичәсиндә мүмкүн олмушдур. Һәр һалда бу, агламәлмәздир. Нечә дејәрләр, бир сыра һаллар елмләри мат гојур.

...Зијалылар бу тәәссүратларыны саатјарымлыг мүшаһидәдән сонра билдирмишләр. Бизчә әсас сөз, јә'ни дәгиг елми фикирләр алимләримизин кениш вә һәртәрәфли тәдгигатындан сонра дејиләчәкдир.

Галды пишијин сахландығы евин үнванынын билдирилмәсинә, охучуларын бу арзусуну јеринә јетирә билмәјәчәјик. О сәбәбдән ки, гејри-ади һадисәјә мараг көстәрәнләрин (беләләри исә лап чохдур) Бабазадәләрин евинә гәбул едилмәсинә шәраит јохдур. Она көрә дә үнваны көстәрмирик.

Мәһәммәд БАҺАРЛЫ.

АФӘРИН, ГЫЗЛАР!

Сеул олимпиадасынын баша чатмасына чәми ики күн галыр. Бәли, ики күндән сонра биз дөрд илликә олимпиада илә видалашырыг. Бир гәдәр тәәссүфләнирик дә... Ахы, дүнја атлет[illegible]

[illegible] шөн идман фестивалы һамымыза унудулмаз күнләр, хош анлар бәхш етмишдир.

Фәхрлә демәлијик ки, совет идманчылары бу олимпија ојунларында мүвәффәгијјәтлә чыхыш едирләр. Сон ики күндә јығма командамызын һесабына дахил олан медалларын сајы бир гәдәр дә артмышдыр. Илк нөвбәдә волејболчу гызларымызын парлаг гәләбәсини хүсуси гејд етмәк лазымдыр. Олимпиададан әввәл чохлары командамызы чемпион адына намизәд һесаб етмирди. Доғрудур, бүрүнч медаллара үмид бәсләнилирди. Лакин гызлар әсл һүнәр көстәрдиләр вә сон дәрәчә күчлү рәгибләринә галиб кәлиб фәхри күрсүнүн ән јүк[illegible]

[illegible] риндәки гәләбәси һаггында хәбәр вермишдик. Өзү дә бу гәләбә көзләнилмәдән, чох асанлыгла баша кәлмиш вә 3:0 һесабы илә нәтичәләнмишди. Әвәзиндә Перунун јығма командасы илә көрүш сон дәрәчә чәтин вә ағыр мүбаризәдә давам етди. Дүзүнү десәк, телевизор екранынын гаршысында отуруб бу ојунун кедишини изләјәркән фикирләширдик ки, даһа һеч бир үмид јери галмамышдыр. Илк һиссәләрдән сонра һесаб рәгибләримизин хејринә 2:0 иди. Үчүнчү һиссәдә дә Чәнуби америкалылар 12:17 һесабы илә ирәлидә идиләр. Инди онлары чемпион адындан чәми 3 хал ајырырды. Лакин бу чәтин анларда совет волејболчулары [illegible]

[illegible] рырдылар. Нәтичәдә һәм бу һиссә, һәм дә бундан сонракы һиссә волејболчуларымызын гәләбәси илә нәтичәләнди. Һесаб бәрабәрләшди. Сон һәлледичи бешинчи һиссә дә кәркин кечди. Бу һиссәдә елә бир ан олду ки, Перу идманчылары бир дәгиг зәрбә илә ојунун талејини өз хејирләринә һәлл едә биләрдиләр. Лакин хошбәхтликдән һәр шеј јахшы гуртарды. Һәлледичи һиссәдә 14:15 һесабы илә удузан волејболчуларымыз бир-биринин ардынча үч хал газаныб 17:15 һесабы илә галиб кәлдиләр. Бу, әсл мө'чүзә иди.

Сәрбәст үсулла күләшән пәһләванларын мүбаризәси дә баша ланмышдыр. Артыг үч чәки [illegible]

[illegible] бүтүн рәгибләринә галиб кәлиб, олимпија чемпиону адына лајиг көрүлмүшдүр. Краснојарскдан олан Серкеј Карамчаков вә ермәнистанлы Степан Саркисјан нисбәтән зәиф чыхыш етмишләр. Серкеј Карамчаков јапонијалы Такаси Кабаси вә болгар Иван Сејновдан сонра үчүнчү јерә чыхмышдыр. Америка Бирләшмиш Штатларынын идманчысы Чон Смитлә күләшән Степан Саркисјан исә бүтүн көрүш әрзиндә бир фәнд белә ишләдә билмәди. О, халча үзәриндә чох ачиз көрүнүрдү. Көрүш америкалынын там үстүнлүјү шәраитиндә кечди. Доғрудур, С. Саркисјан күрәкләринин јерә вурулмасындан хилас олду, мәғлубијјәтдән исә јох. Ч. Смит галиб кәлиб олимпија чемпиону адыны газанды.

Һәндболчулардан ибарәт јығма командасынын чыхышларына бөјүк үмидләр бәсләнилирди. Бу, командамызын чыхышлары республикамызын идман һәвәскарларынын да диггәт[illegible]

[illegible] Јелена Гусева да чыхыш едирди. Лакин совет һәндболчуларынын чемпион адыны алачағы үмидимизи доғрултмады. Онлар көзләнилмәдән һеч вахт дүнја һәндбол аләминдә фәргләнмәјән Чәнуби Кореја идманчыларына уддузлар. Һәндболчуларымыз һәтта Норвеч идманчыларыны да өзләриндән ирәли бурахыб јалныз үчүнчү јери тутдулар.

Инди дә олимпиаданын дикәр һадисәләри барәдә. Алманија Демократик Республикасынын идманчылары өз гәләбәләри илә һамыны һејрәтләндирирләр. Дост өлкәнин идманчылары артыг 31 гызыл медалын саһибидирләр. Онлардан ирәлидә 39 гызыл медала малик олан совет идманчылары кедирләр. Алманија Демократик Республикасынын атлетләри академик гајыгларда аварчәкмә, үзкүчүлүк, јүнкүл атлетика јарышларында хүсусилә фәргләнмишләр. Үзкүчү Кристин Отто исә олимпиаданын әсл гәһрәманыдыр. О, үзкүчүлүк јарышларында [illegible]

23 гызыл медалла үчүнчү јердә кедән Америка Бирләшмиш Штатларынын идманчылары да сон күнләр бир сыра мүвәффәгијјәтләр газанмышлар. Хүсусән, үзкүчүләр, боксчулар, суја туллананлар даһа јахшы нәтичәләрә малик олмушлар. Флоренс Гриффит-Чојнерин јүнкүл атлетика јарышларында парлаг чыхышы бүтүн мүтәхәссисләри валеһ етмишдир. Бу гәдди-гамәтли, гәшәнк америкалы гыз 100 метр мәсафәјә гачышда олимпија рекорду вә 200 метр мәсафәјә ики дәфә дүнја рекорду (јарымфиналда вә финалда) мүәјјән едәрәк ики гызыл медала лајиг көрүлмүшдүр. Инди онун 4х100 метр мәсафәјә естафет јарышында даһа бир гызыл медал алмаг имканы вардыр. Онун һәмвәтәнләри Чекки Чојнер-Керси гадынларын, Карл Луис исә кишиләрин јүнкүл атлетика јарышларында ики гызыл медала саһиб олмушлар.

Мәлән сөһбәтимиздә сизә олимпиаданын јекунлары барәдә әтрафлы мә'лумат верәчәјик.

Акиф АСЛАНОҒЛУ.

Редактор мүавини
Е. МЕҺРӘЛИЈЕВ.

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ МӘТБӘӘНИН ҮНВАНЫ:
370146, БАКЫ—146,
МӘТБУАТ ПРОСПЕКТИ,
529-чу МӘҺӘЛЛӘ.
Редаксија VIII мәртәбәдә јерләшир.

ТЕЛЕФОНЛАР: Редактор—32-12-65; редактор мүавини—32-12-46; мәс'ул катиб—32-60-95; шө'бәләр: комсомол һәјаты вә әмәкчи кәнчләр—32-19-27; тәблигат вә коммунист тәрбијәси—32-60-62; елм вә тәдрис мүәссисәләри—32-19-09; јарадычы кәнчлик вә һәрби-вәтәнпәрвәрлик тәрбијәси—32-19-08; мәктублар—32-29-11; бөлмәләр: бәдән тәрбијәси, идман вә күтләви мүдафиә ишләри—32-60-62; комсомол прожектору—32-60-62; коррек—32-19-21; фотолабораторија—32-60-66; мә'лумат үчүн—38-53-69; мүһасиб—32-79-44; е'ланлар—38-53-63.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 М 1 2 3 4 5 6 7 8 БАКЫ, «КОММУНИСТ» НӘШРИЈЈАТЫНЫН МӘТБӘӘСИ. БАКУ, ТИПОГРАФИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВА «КОММУНИСТ». ФГ 06723 Сифариш 7684